

T.C.
MILLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI

ÖZEL YETENEKLİ ÖĞRENCİLER İÇİN
COĞRAFYA DERSİ
ÖĞRETİM PROGRAMI

Ortaöğretim
(9, 10, 11 ve 12. Sınıflar)

Ankara, 2019

İÇİNDEKİLER

BÖLÜM 1

MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI ÖĞRETİM PROGRAMLARI	5
1.1. ÖĞRETİM PROGRAMLARININ AMAÇLARI	5
1.2. ÖĞRETİM PROGRAMLARININ PERSPEKTİFİ	6
1.2.1. Değerlerimiz	6
1.2.2. Yetkinlikler	6
1.3. ÖĞRETİM PROGRAMLARINDA ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME YAKLAŞIMI	8
1.4. BİREYSEL GELİŞİM VE ÖĞRETİM PROGRAMLARI	9

BÖLÜM 2

ÖZEL YETENEKLİ ÖĞRENCİLER İÇİN ÖĞRETİM PROGRAMLARININ FARKLILAŞTIRILMASI	9
2.1. ÖZEL YETENEKLİ ÖĞRENCİLER İÇİN ÖĞRETİM PROGRAMLARININ GEREKÇESİ, FELSEFESİ VE GENEL AMAÇLARI	9
2.2. ÖĞRETİM PROGRAMLARINI FARKLILAŞTIRMA YÖNTEMİ	13

BÖLÜM 3

COĞRAFYA DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMI	15
3.1. ÖĞRETİM PROGRAMININ FELSEFESİ VE ÖZEL AMAÇLARI	15
3.2. ÖĞRETİM PROGRAMININ ALANA ÖZGÜ BECERİLERİ	17
3.3. ÖĞRETİM PROGRAMINDA YER ALAN ÇOKLU OKURYAZARLIKLAR ..	18
3.4. ÖĞRETİM PROGRAMINDA DİSİPLİNLER ARASI BAĞLANTILAR	19
3.5. ÖĞRETİM PROGRAMININ UYGULANMASINDA DİKKAT EDİLECEK HUSUSLAR	19
3.6. DERS KİTABI FORMA SAYILARI VE EBATLARI	20
3.7. SINIF DÜZEYLERİNE GÖRE ÜNİTE, KAZANIM VE SÜRE DAĞILIMI ...	20
3.8. KAZANIMLARIN YAPISI	22
9. SINIF ÜNİTE, KAZANIM VE AÇIKLAMALARI	22
10. SINIF ÜNİTE, KAZANIM VE AÇIKLAMALARI	28
11. SINIF ÜNİTE, KAZANIM VE AÇIKLAMALARI	35
12. SINIF ÜNİTE, KAZANIM VE AÇIKLAMALARI	42

BÖLÜM 1

MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI ÖĞRETİM PROGRAMLARI

Bilim ve teknolojide yaşanan hızlı değişim, bireyin ve toplumun değişen ihtiyaçları, öğrenme öğretme teori ve yaklaşımlarındaki yenilik ve gelişmeler bireylerden beklenen rolleri de doğrudan etkilemiştir. Bu değişim bilgiyi üreten, bu bilgiyi günlük hayatta işlevsel olarak kullanabilen, problem çözebilen, eleştirel düşünebilen, girişimci, kararlı, iletişim becerilerine sahip, empati yapabilen, topluma ve kültüre katkı sağlayan vb. niteliklerdeki bir bireyi tanımlamaktadır. Bu nitelikleri bünyesine almış bireylerin yetişmesine hizmet edecek öğretim programları yalnızca bilgi aktaran bir yapıdan ziyade bireysel farklılıkları dikkate alan, değer ve beceri kazandırma hedefli, sade ve anlaşılır bir yapıda hazırlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda bir taraftan farklı konu ve sınıf düzeylerinde sarmal bir yaklaşımla tekrar eden kazanımlara ve açıklamalara, diğer taraftan bütünsel ve bir kerede kazandırılması hedeflenen öğrenme çıktılarına yer verilmiştir. Her iki gruptaki kazanım ve açıklamalar da ilgili disiplinin yetkin, güncel, geçerli ve eğitim öğretim sürecinde hayatla ilişkileri kurulabilecek niteliktedir. Bu kazanımlar ve kazanımların sınırlarını belirleyen açıklamaları, sınıflar ve eğitim kademeleri düzeyinde değerler, beceriler ve yetkinlikler perspektifinde bütünlük sağlayan bir bakış açısıyla yalın bir içeriğe işaret etmektedir. Böylelikle üst bilişsel becerilerin kullanımına yönlendiren, anlamlı ve kalıcı öğrenmeyi sağlayan, sağlam ve önceki öğrenmelerle ilişkilendirilmiş, diğer disiplinlerle ve günlük hayatta değerler, beceriler ve yetkinlikler çevresinde bütünlüğe bir öğretim programları toplamı oluşturulmuştur.

1.1. ÖĞRETİM PROGRAMLARININ AMAÇLARI

Öğretim programları, 1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu'nun 2. Maddesi'nde ifade edilen "Türk Millî Eğitiminin Genel Amaçları" ile "Türk Millî Eğitiminin Temel İlkeleri" esas alınarak hazırlanmıştır.

Eğitim ve öğretim programlarıyla sürdürülen tüm çalışmalar; okul öncesi, ilköğretim ve ortaöğretim seviyelerinde birbirini tamamlayıcı bir şekilde aşağıdaki amaçlara ulaşmaya yöneliktir:

1. Okul öncesi eğitimini tamamlayan öğrencilerin bireysel gelişim süreçleri göz önünde bulundurularak bedensel, zihinsel ve duyuşsal alanlarda sağlıklı şekilde gelişimlerini desteklemek,
2. İlkokulu tamamlayan öğrencilerin gelişim düzeyine ve kendi bireyselliğine uygun olarak ahlaki bütünlük ve öz farkındalık çerçevesinde, öz güven ve öz disipline sahip, gündelik hayatta ihtiyaç duyacağı temel düzeyde sözel, sayısal ve bilimsel akıl yürütme ile sosyal becerileri ve estetik duyarlılığı kazanmış, bunları etkin bir şekilde kullanarak sağlıklı hayat yönelimli bireyler olmalarını sağlamak,
3. Ortaokulu tamamlayan öğrencilerin, ilkokulda kazandıkları yetkinlikleri geliştirmek suretiyle millî ve manevi değerleri benimsemiş, haklarını kullanan ve sorumluluklarını yerine getiren, "Türkiye Yeterlilikler Çerçevesi (TYÇ)"nde ve ayrıca disiplinlere özgü alanlarda ifadesini bulan temel düzey beceri ve yetkinlikleri kazanmış bireyler olmalarını sağlamak,
4. Ortaöğretileri tamamlayan öğrencilerin, ilkokulda ve ortaokulda kazandıkları yetkinlikleri geliştirmek suretiyle, millî ve manevi değerleri benimseyip bunları hayat tarzına dönüştürmüş, üretken ve aktif vatandaşlar olarak yurdumuzun iktisadi, sosyal ve kültürel kalkınmasına katkıda bulunan, TYÇ'de ve ayrıca disiplinlere özgü alanlarda ifadesini bulan temel düzey beceri ve yetkinlikleri kazanmış, ilgi ve yetenekleri doğrultusunda bir mesleğe, yükseköğretime ve hayata hazır bireyler olmalarını sağlamaktır.

1.2. ÖĞRETİM PROGRAMLARININ PERSPEKTİFİ

Eğitim sistemimizin temel amacı, değerlerimiz ve yetkinliklerle bütünleşmiş bilgi, beceri ve davranışlara sahip bireyler yetiştirmektir. Bilgi, beceri ve davranışlar öğretim programlarıyla kazandırılmaya çalışılırken değerlerimiz ve yetkinlikler bu bilgi, beceri ve davranışların arasındaki bütünlüğü kuran bağlantı ve ufuk işlevi görmektedir. Değerlerimiz toplumumuzun millî ve manevî kaynaklarından damıtılarak dünden bugüne ulaşmış ve yarınlarımıza aktaracağımız öz mirasımızdır. Yetkinlikler ise bu mirasın hayata ve insanlık ailesine katılmasını ve katkı vermesini sağlayan eylemsel bütünlüklerimizdir. Bu yönüyle değerlerimiz ve yetkinlikler birbirinden ayrılmaz bir şekilde teori-pratik bütünlüğündeki asli parçamızı oluşturur. Güncellik içinde öğrenme ve öğretme süreçleriyle kazandırmaya çalıştığımız bilgi, beceri ve davranışlar ise bizi biz yapan değerlerimizin ve yetkinliklerin günün şartları içinde görünürlük kazanma araç ve platformlarıdır; günün şartları içinde değişiklik gösterebilir yapısıyla geçicidir ve bu sebeple de sürekli gözden geçirmelerle güncellenir, yenilenir.

1.2.1. Değerlerimiz

Değerlerimiz öğretim programlarının perspektifini oluşturan ilkeler toplamıdır. Kökleri geleneklerimiz ve dünümüz içinde, gövdesi ve dalları bu köklerden beslenerek bugünümüze ve yarınlarımıza uzanmaktadır. Temel insani özelliklerimizi oluşturan değerlerimiz, hayatımızın rutin akışında ve karşılaştığımız sorunlarla başa çıkmada eyleme geçmemizi sağlayan kudretin ve gücün kaynağıdır.

Bir toplumun geleceğinin, değerlerini benimsemiş ve bu değerleri sahip olduğu yetkinliklerle ete kemiğe büründüren insanlarına bağlı olduğu tartışmasız bir gerçektir. Bundan dolayı eğitim sistemimiz her bir üyesine uygun ahlaki kararlar alma ve bunları davranışlarında sergileme yeterliliğini kazandırma amacıyla hareket eder. Eğitim sistemi sadece akademik açıdan başarılı, belirlenmiş bazı bilgi, beceri ve davranışları kazandıran bir yapı değildir. Temel değerleri benimsemiş bireyler yetiştirmek asli görevidir; yeni neslin değerlerini, alışkanlıklarını ve davranışlarını etkileyebilmelidir. Eğitim sistemi, değerleri kazandırma amacı çerçevesindeki işlevini, öğretim programlarını da kapsayan eğitim programıyla yerine getirir. Eğitim programı; öğretim programları, öğrenme öğretme ortamları, eğitim araç gereçleri, ders dışı etkinlikler, mevzuat gibi eğitim sisteminin tüm unsurları göz önünde bulundurularak oluşturulur. Öğretim programlarında bu anlayışla değerlerimiz, ayrı bir program veya öğrenme alanı, ünite, konu vb. olarak görülmemiştir. Tam aksine bütün eğitim sürecinin nihai gayesi ve ruhu olan değerlerimiz, öğretim programlarının her birinde ve her bir biriminde yer almıştır.

Öğretim programlarında yer alan “kök değerler” şunlardır: adalet, dostluk, dürüstlük, öz denetim, sabır, saygı, sevgi, sorumluluk, vatanseverlik, yardımseverlik. Bu değerler, öğrenme ve öğretme sürecinde hem kendi başlarına, hem ilişkili olduğu alt değerlerle ve hem de diğer kök değerlerle birlikte ele alınarak hayat bulacaktır.

1.2.2. Yetkinlikler

Eğitim sistemimiz yetkinliklerde bütünleşmiş bilgi, beceri ve davranışlara sahip karakterde bireyler yetiştirmeyi amaçlar. Öğrencilerin hem ulusal hem de uluslararası düzeyde; kişisel, sosyal, akademik hayatta ve iş hayatlarında ihtiyaç duyacakları beceri yelpazeleri olan yetkinlikler TYÇ’de belirlenmiştir. TYÇ sekiz anahtar yetkinlik belirlemekte ve bu yetkinlikleri aşağıdaki gibi tanımlamaktadır:

- 1. Ana Dilde İletişim:** Kavram, düşünce, görüş, duygu ve olguları hem sözlü hem de yazılı olarak ifade etme ve yorumlama (dinleme, konuşma, okuma ve yazma); eğitim ve öğretim, iş yeri, ev ve eğlence gibi her türlü sosyal ve kültürel bağlamda uygun ve yaratıcı bir şekilde dilsel etkileşimde bulunmaktır.
- 2. Yabancı Dillerde İletişim:** Çoğunlukla ana dilde iletişimin temel beceri boyutlarını paylaşmakta olup duygu, düşünce, kavram, olgu ve görüşleri hem sözlü hem de yazılı olarak kişinin istek ve ihtiyaçlarına göre eğitim, öğretim, iş yeri, ev ve eğlence gibi uygun bir dizi sosyal ve kültürel bağlamda anlama, ifade etme ve yorumlama becerisine dayalıdır. Yabancı dillerde iletişim, aracılık etme ve kültürler arası anlayış becerilerini de gerektirmektedir. Bireyin yeterlilik seviyesi, bireyin sosyal ve kültürel geçmişi, çevresi, ihtiyaçları ve ilgilerine bağlı olarak dinleme, konuşma, okuma ve yazma boyutları ile farklı diller arasında değişkenlik gösterecektir.
- 3. Matematiksel Yetkinlik ve Bilim / Teknolojide Temel Yetkinlikler:** Matematiksel yetkinlik, günlük hayatta karşılaşılan bir dizi problemi çözmek için matematiksel düşünme tarzını geliştirme ve uygulamadır. Sağlam bir aritmetik becerisi üzerine inşa edilen süreç, faaliyet ve bilgiye vurgu yapılmaktadır. Matematiksel yetkinlik, düşünme (mantıksal ve uzamsal düşünme) ve sunmanın (formüller, modeller, kurgular, grafikler ve tablolar) matematiksel modlarını farklı derecelerde kullanma beceri ve isteğini içermektedir.

Bilimde yetkinlik, soruları tanımlamak ve kanıta dayalı sonuçlar üretmek amacıyla doğal dünyanın açıklanmasına yönelik bilgi varlığına ve metodolojiden yararlanma beceri ve arzusuna atıfta bulunmaktadır. Teknolojide yetkinlik, algılanan insan istek ve ihtiyaçlarını karşılama bağlamında bilgi ve metodolojinin uygulanması olarak görülmektedir. Bilim ve teknolojide yetkinlik, insan etkinliklerinden kaynaklanan değişimleri ve her bireyin vatandaş olarak sorumluluklarını kavrama gücünü kapsamaktadır.
- 4. Dijital Yetkinlik:** İş, günlük hayat ve iletişim için bilgi iletişim teknolojilerinin güvenli ve eleştirel şekilde kullanılmasını kapsar. Söz konusu yetkinlik, bilgiye erişim ve bilginin değerlendirilmesi, saklanması, üretimi, sunulması ve alışverişi için bilgisayarların kullanılması ayrıca internet aracılığıyla ortak ağlara katılım sağlanması ve iletişim kurulması gibi temel beceriler yoluyla desteklenmektedir.
- 5. Öğrenmeyi Öğrenme:** Bireyin kendi öğrenme eylemini etkili zaman ve bilgi yönetimini de kapsayacak şekilde bireysel olarak veya grup hâlinde düzenleyebilmesi için öğrenmenin peşine düşme ve bu konuda ısrarcı olma yetkinliğidir. Bu yetkinlik, bireyin var olan imkânları tanıyarak öğrenme ihtiyaç ve süreçlerinin farkında olmasını ve başarılı bir öğrenme eylemi için zorluklarla başa çıkma yeteneğini kapsamaktadır. Yeni bilgi ve beceriler kazanmak, işlemek ve kendine uyarlamak kadar rehberlik desteği aramak ve bundan yararlanmak anlamına da gelir. Öğrenmeyi öğrenme, bilgi ve becerilerin ev, iş yeri, eğitim ve öğretim ortamı gibi çeşitli bağlamlarda kullanılması ve uygulanması için önceki öğrenme ve hayat tecrübelerine dayanılması yönünde öğrenenleri harekete geçirir.
- 6. Sosyal ve Vatandaşlıkla İlgili Yetkinlikler:** Bu yetkinlikler, kişisel, kişiler arası ve kültürler arası yetkinlikleri içerir; bireylerin farklılaşan toplum ve çalışma hayatına etkili ve yapıcı biçimde katılmalarına imkân tanıyacak; gerektiğinde çatışmaları çözecek özelliklerle donatılmasını sağlayan tüm davranış biçimlerini kapsar. Vatandaşlıkla ilgili yetkinlik ise, toplumsal ve siyasal kavram ve yapılara ilişkin bilgiye, demokratik ve aktif katılım kararlılığına dayalı olarak medeni hayata tam olarak katılmaları için bireyleri donatmaktadır.

7. **İnisiyatif Alma ve Girişimcilik:** Bireyin düşüncelerini eyleme dönüştürme becerisini ifade eder. Yaratıcılık, yenilik ve risk almanın yanında hedeflere ulaşmak için planlama yapma ve proje yönetme yeteneğini de içerir. Bu yetkinlik, herkesi sadece evde ve toplumda değil işlerine ait bağlam ve şartların farkında olabilmeleri ve iş fırsatlarını yakalayabilmeleri için aynı zamanda iş hayatında desteklemekte; toplumsal ve ticari etkinliklere girişen veya katkıda bulunan kişilerin ihtiyaç duydukları daha özgün bilgi ve beceriler için de bir temel teşkil etmektedir. Etik değerlerin farkında olmayı ve iyi yönetişimi desteklemeyi de kapsar.
8. **Kültürel Farkındalık ve İfade:** Müzik, sahne sanatları, edebiyat ve görsel sanatlar dâhil olmak üzere çeşitli kitle iletişim araçları kullanılarak görüş, deneyim ve duyguların yaratıcı bir şekilde ifade edilmesidir.

1.3. ÖĞRETİM PROGRAMLARINDA ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME YAKLAŞIMI

Hiçbir insan, bir başkasının birebir aynısı değildir. Bu sebeple, öğretim programlarının ve buna bağlı olarak ölçme ve değerlendirme sürecinin “herkese uygun”, “herkes için geçerli ve standart olması” insanın doğasına terstir. Buna bağlı olarak ölçme ve değerlendirme sürecinde azami çeşitlilik ve esneklik anlayışıyla hareket edilmesi şarttır. Öğretim programları bu açıdan bir yol göstericidir. Öğretim programlarından ölçme değerlendirmeye ait bütün unsurları içermesini beklemek gerçekçi bir beklenti olarak değerlendirilemez. Eğitimde çeşitlilik; birey, eğitim düzeyi, ders içeriği, sosyal ortam, okul imkânları vb. iç ve dış dinamiklerden ciddi şekilde etkilendiği için, ölçme ve değerlendirme uygulamalarının etkililiğini sağlamada öncelik öğretim programlarından değil öğretmen ve eğitim uygulayıcılarından beklenir. Bu noktada özgünlük ve yaratıcılık öğretmenlerden temel beklentidir.

Bu bakış açısından hareketle öğretim programlarında ölçme ve değerlendirme uygulamalarına yön veren ilkeleri aşağıdaki gibi özetlemek mümkündür:

1. Ölçme ve değerlendirme çalışmaları öğretim programının tüm bileşenleri ile azami uyum sağlamalı, kazanım ve açıklamaların sınırları esas alınmalıdır.
2. Öğretim programı, ölçme sürecinde kullanılacak ölçme araç ve yöntemleri açısından uygulayıcılara kesin sınırlar çizmez, onlara sadece yol gösterir. Ancak tercih edilen ölçme ve değerlendirme araç ve yönteminde, gereken teknik ve akademik standartlara uyulmalıdır.
3. Eğitimde ölçme ve değerlendirme uygulamaları eğitimin ayrılmaz bir parçasıdır ve eğitim süreci boyunca yapılır. Ölçme sonuçları tek başına değil izlenen süreçlerle birlikte bütünlük içinde ele alınır.
4. Bireysel farklılıklar gerçeğinden dolayı bütün öğrencileri kapsayan, bütün öğrenciler için genel geçer, tek tip bir ölçme ve değerlendirme yönteminden söz etmek uygun değildir. Öğrencinin akademik gelişimi tek bir yöntemle veya teknikle ölçülüp değerlendirilmez.
5. Eğitim sadece “bilme (düşünce)” için değil, “hissetme (duygu)” ve “yapma (eylem)” için de verilir; dolayısıyla sadece bilişsel ölçümler yeterli kabul edilemez.
6. Çok odaklı ölçme değerlendirme esastır. Ölçme ve değerlendirme uygulamaları, öğretmen ve öğrencilerin aktif katılımıyla gerçekleştirilir.
7. Bireylerin ölçme ve değerlendirmeye konu olan ilgi, tutum, değer ve başarı gibi özellikleri zamanla değişebilir. Bu sebeple söz konusu özellikleri tek bir zamanda ölçmek yerine süreç içindeki değişimleri dikkate alan ölçümler kullanmak esastır.

1.4. BİREYSEL GELİŞİM VE ÖĞRETİM PROGRAMLARI

Öğretim programlarının geliştirilmesi sürecinde insanın çok yönlü gelişimsel özelliklerine dair mevcut bilimsel bilgi ve birikim dikkate alınarak bütün bileşenler arasında ahengi dikkate alan harmonik bir yaklaşım benimsenmiştir. Bu bağlamda bazı temel gelişim ilkelerine değinmek yerinde olacaktır.

Öğretim programları, insan gelişiminin belirli bir dönemde sonlanmadığı ve gelişimin hayat boyu sürdüğü ilkesi ile hazırlanmıştır. Bu sebeple öğretim programlarında, her yaş döneminde bireylerin gelişim özelliklerini dikkate alarak destekleyici önlemler alınması önerilmektedir.

Gelişim, hayat boyu sürse de tek ve bir örnek yapıda değildir. Evreler hâlinde ilerler ve her evrede bireylerin gelişim özellikleri farklıdır. Evreler de başlangıç ve bitişleri açısından homojen değildir. Bu sebeple programlar olabildiğince bunu göz önünde bulunduran bir hassasiyetle yapılandırılmıştır. Programların amaçlarını ve kazanımlarını gerçekleştirme sürecinde gerekli uyarlamaların öğretmen tarafından yapılması beklenir.

Gelişim dönemleri ardışık ve değişmeyen bir sıra izler. Her evrede olup bitenler takip eden evreleri etkiler. Öte yandan bu ardışıklık belirli yönelimlerle karakterize edilir: basitten karmaşığa, genelden özele ve somuttan soyuta doğru gelişim gibi. Program geliştirme sürecinde söz konusu yönelimler hem bir alandaki yeterliliği oluşturan kazanım ve becerilerin ön şart ve ardıllığı noktasında dikkate alınmış hem de sınıflar düzeyinde derslerin dağılımlarında ve birbirleriyle ilişkilerinde göz önünde bulundurulmuştur.

Gelişim hayat boyu sürmekle birlikte bu gelişimin hızı evrelere göre değişkendir. Hızın yüksek olduğu zamanlar gelişim açısından riskli ve kritik zamanlardır. Bu sebeple öğretmenlerin gelişim hızının yüksek olduğu zamanlarda öğrencinin durumuna daha duyarlı davranması beklenir. Söz gelimi ergenlik dönemi kimlik edinimi için kritik dönemdir ve eğitim bu dönemde kimlik edinimini destekleyici sosyal etkileşimleri artırır ve yönetir.

Öğretim programlarında insan gelişiminin bir bütün olduğu ilkesi ile hareket edilmiştir. İnsanın farklı gelişim alanlarındaki özellikleri birbirleri ile etkileşim hâlinindedir. Söz gelimi dil gelişimi düşünce gelişimini etkiler ve ayrıca düşünce gelişiminden etkilenir. Bu sebeple öğretmenlerden, öğrencinin edindiği bir kazanımın, gelişimde başka bir alanı da etkileyeceğini dikkate almaları beklenir.

Öğretim programları bireysel farklılıklara ilişkin hassasiyetler göz önünde bulundurularak yapılandırılmıştır. Kalıtsal, çevresel ve kültürel faktörlerden kaynaklanan bireysel farklılıklar, ilgi, ihtiyaç ve yönelme açısından da kendini belli eder. Öte yandan bu durum bireylerarası ve bireyin kendi içindeki farklılıkları da kapsar. Bireyler hem başkalarından farklılık gösterir hem de kendi içindeki özellikleri ile farklıdır. Örneğin bir bireyin soyut düşünme yeteneği güçlü iken aynı bireyin resim yeteneği zayıf olabilir.

BÖLÜM 2

ÖZEL YETENEKLİ ÖĞRENCİLER İÇİN ÖĞRETİM PROGRAMLARININ FARKLILAŞTIRILMASI

2.1. ÖZEL YETENEKLİ ÖĞRENCİLER İÇİN ÖĞRETİM PROGRAMLARININ GEREKÇESİ, FELSEFESİ VE GENEL AMAÇLARI

Özel yetenekli öğrencilerin eğitimi alanı, son yüzyılda yapılan bilimsel çalışmaların öncülüğünde kendine ait öğretimsel kimliği olan yeni bir disiplin olarak ortaya çıkmıştır. Özel yeteneklerin eşsiz toplumsal değeri ve özel yetenekli öğrenciler için geliştirilen özel öğretim programlarının genel öğretim programlarından özgün bir şekilde farklılaşması, bu kimliğin ortaya çıkışında ayrı bir rol oynamıştır. Genel öğretim

programlarının özel yetenekli öğrencilerin eğitiminde çeşitli yönleriyle yetersiz kalması ilk ve ortaokul yıllarında yetenek kayıplarının oluşmasına neden olmaktadır. Bu olgu, dünya genelinde özel yetenekli öğrenciler için özel eğitim modellerinin geliştirilmesinin temel gerekçesini oluşturmuştur. Özel yetenekli öğrenciler için geliştirilen standart bir programın bu öğrencilerin gelişim ihtiyaçlarını karşılamada yeterli olacağı düşüncesi, tüm bu programların temel hipotezi olmuştur.

Özel yeteneklilerin eğitimi alanını çeşitli öğretim programı kuramları şekillendirmiştir. Bu kuramlar, özel yetenekliler için öğretim programlarına ilişkin güçlü felsefi yaklaşımlar sunmaktadır. Birincil yaklaşım öğretim programının bilişsel süreçlerin gelişimi olarak kabul edilmesidir. Bu yaklaşım süreç becerilerinin geliştirilmesi üzerine odaklanmış ve öğretim programının ileri düşünme becerileri etrafında organize edilmesine öncülük etmiştir. İkinci felsefi yaklaşım da beceri merkezlidir ancak öğretim programını öğrenmeye ilişkin standart girdiler ve çıktılar etrafında organize etmektedir. Eğitimin bir sonucu olarak beceri ve başarıdaki gelişimi belirlemek için ölçülebilir çıktılar merkeze almaktadır. Çocuk merkezli olan felsefi yaklaşımda ise öğretim programının kişisel anlamına ağırlık verilmektedir. Bu yaklaşım, bireysel ihtiyaçlara göre şekillendirilmiş öğretim programına değer verir. Özel yeteneklilerin eğitimini etkileyen üçüncü felsefi yaklaşıma göre öğretim programı sosyal yapılandırma olarak görülmektedir. Öğretim programları, sosyal değişimin bir aracı olarak kullanılmaktadır. Eğitimin toplumsal katılımı, sorumluluğu ve değişimi desteklemesi beklenmektedir. Bu yaklaşım kültür merkezli öğretim programlarının ortaya çıkmasında etkili olmuştur.

Özel yetenekli öğrencilere yönelik özel öğretim programlarının ana ilkesi, bu programların sağlamayı hedeflediği öğrenme deneyimlerinin genel öğretim programlarının sağladığı deneyimlerden nitel olarak farklı olmasıdır. Nitel farklılığı tanımlamak her ne kadar görece olsa da özel yetenekli öğrencileri özel yapan özelliklerine ve ihtiyaçlarına uygun farklılaştırmaların yapılması nitel farklılık üzerine oluşan genel bir uzlaşıdır. Bu özellikler arasında gelişim, öğrenme, biliş, motivasyon ve ilgi gibi bireye özgü özelliklerde var olan nitel ve nicel farklılıklar gösterilebilir. Farklılaştırılmış öğretim programı, genel öğretim programlarının sağlamadığı ileri düzeyde bilişsel ve duyuşsal kavramları, konuları, süreçleri ve özel yetenekli öğrencilerin öğrenme stillerine uygun stratejileri kapsar.

Özel yetenekli öğrencilere yönelik öğretim programlarının genel öğretim programlarından nitel olarak farklılaştırılması; programın içerik, süreç ve ürün boyutlarıyla yapılabilmektedir. Özel yetenekli öğrenciler için özel öğretim programlarının geliştirilmesi sürecinde söz konusu üç temel boyut kullanılmış ve bu boyutlar aşağıda ele alınan ilkeleri yanıtacak şekilde farklılaştırılmıştır. Ayrıca geliştirilen yeni programlar bu ilkeler ölçüt alınarak değerlendirilmiştir..

2.1.1. İçerik Boyutu

İçerik boyutu; öğrencilere kazandırılması planlanan kavramları, yaklaşımları, kuramları, fikirleri ve diğer bilgi türlerini kapsamaktadır. İçerik figüratif, sembolik, semantik ve davranışsal bilgi türlerinden oluşabilir. Figüratif bilgi objeler, şekiller, resimler ve grafik gibi figürlerden; sembolik bilgi harfler, rakamlar ve matematiksel sembollerden; semantik bilgi sözcükler ve fikirlerden; davranışsal bilgi duygular ve algılar gibi davranışlardan oluşur. Özel yetenekli öğrencilerin eğitimi için geliştirilen öğretim programlarının içerik boyutu sayılan ilkeleri içermelidir:

1. **Soyutluk:** Daha az veri düzeyinde bilgiye, daha çok soyut kavramlara ve genellemelere yer verilmelidir. Bilgi; veri-olgu, kavram, genelleme-ilke ve teori türlerini kapsamalıdır.
2. **Karmaşıklık:** İçerikte yer alan teoriler ve genellemeler; soyut kavramları, genellemeler arası ilişkileri, ilkeleri ve disiplinler arası bağlantıları kapsamalıdır.

3. **Çeşitlilik:** Genel öğretim programlarındaki konu ve temaların yanı sıra zenginleştirilmiş sıra dışı konulara, temalara ve diğer disiplinlere yer verilmelidir.
4. **Organizasyon:** İçerik disiplinler arası bağlantılarla kapsamlı kavram, genelleme ve teoriler etrafında inşa edilmelidir.
5. **Seçkin Kişiler:** Programlar dehaların ve seçkin kişilerin bireysel, sosyal ve mesleki özelliklerini, başarılarını, başarısızlıklarını, sorunla başa çıkma yollarını içermelidir.
6. **Yöntemler:** Disiplinlere özgü araştırma yöntemleri teorik ve uygulamalı olarak ele alınmalı, yöntem bilgisi verilmelidir.

2.1.2. Süreç Boyutu

Süreç boyutu, öğretim programının içeriğinin öğretilme yolları ve öğrencilerin bilgiyi öğrenme, kullanma ve çıktıya dönüştürme biçimleri ile ilişkilidir. Süreç farklılaştırması öğrencilerin öğrenme etkinliklerinde kullandıkları öğrenme ve düşünme türlerini, öğretimin hızını, öğrencilerin mantıksal yaklaşım biçimlerini, akıl yürütmelerini, keşif yoluyla öğrenmelerini, araştırma yöntemlerini ve öğretim yollarının çeşitliliğini kapsamaktadır. Özel yetenekli öğrencilerin eğitimi için geliştirilen öğretim programlarının süreç boyutu aşağıdaki ilkeleri içermelidir:

1. **İleri Düzeyde Düşünme Becerileri:** Programlar, öğrencilerin mevcut bilgileri yeniden kavramsal-laştırmaları ve yeni bilgi üretmeleri için sorgulayıcı, üretken ve sentezleyici düşünme becerilerinin geliştirilmesini ve uygulanmasını sağlamalıdır. Anlama ve hatırlama gibi temel düzeyde düşünme becerilerine daha az; analiz, sentez ve değerlendirme gibi ileri düzeyde düşünme becerilerine daha çok yer verilmelidir. Öğretim programları sorgulayıcı düşünme ve yaratıcı düşünme gibi öğrenciler için ileri düzeyde düşünme uygulamaları sunmasının yanı sıra öğretmenler için de öğretimde eleştirel bir bakış açısı kazandırmalıdır.
2. **Açık Uçluluk:** Çoğul düşünmeyi teşvik eden ve kullanımını gerektiren problemlere ve etkinliklere yer verilmelidir.
3. **Keşifçi Öğrenme:** Öğretim programları, öğrencilere bilginin sürekli değiştiğini keşfetmelerine ve yeni bilgi edinimini bir davranış hâline getirmelerine yardımcı olmalıdır. Keşif yoluyla öğrenmeyle yakından ilişkili olan gözlemleyerek, yaparak, deneyerek, veri toplayarak ve bu verilere dayanarak bilgi, fikir, ilke, genelleme ve anlam oluşturmaya dayalı süreç becerilerine yer verilmelidir. Öğrenme etkinliklerinde gözlemlene, sınıflama, betimleme, yordama ve genelleme gibi hem birincil hem de ikincil zihinsel süreçler yer almalıdır.
4. **Kanıtı Dayalı Akıl Yürütme:** Programlar, akıl yürütmeyi destekleyen açıklama ve örneklendirme gibi kanıtı dayalı akıl yürütme süreçlerini içermelidir.
5. **Seçme Özgürlüğü:** Öğretim programları, öğrencinin seçimine dayalı öğrenmeyi ve gelişimi teşvik etmelidir. Programlarda, öğrencilere karar alma ve tercih yapma fırsatı veren kazanımlar bulunmalıdır. Öğrencinin öğrenme yolu yalnızca öğretmen tarafından değil öğrencinin kendisi tarafından da belirlenmelidir.
6. **Araştırma Yöntemleri:** Öğretim programları, disipline özgü araştırma yöntemlerinin kullanımını gerektiren süreç becerilerini içermelidir. Gözlem yapma, verileri ve bilgiyi sınıflandırma, araştırma bulgularını yorumlama ve yorumlara temel oluşturan bilimsel kanıtları değerlendirme becerilerine yer verilmelidir.

7. **Öğretimin Hızı:** İçerik, özel yetenekli öğrencilerin öğrenme ve gelişim hızına uygun bir hızda verilmelidir. Tekrarlayan ve örtüşen içerik daraltılarak yerine farklılaştırılmış içerik eklenmelidir.
8. **Süreç Çeşitlendirmesi:** Öğretim programları, öğrenme sürecinde çeşitlilik oluşturacak şekilde tasarlanmalıdır. Doğrudan anlatım, film gösterimi, geziler, seminerler, çalıştaylar, bilgisayar destekli öğretimler, yapılandırılmış tartışmalar, bireysel çalışmalar, grup çalışmaları, keşifçi öğrenmeler, proje temelli öğretim, uzman mentörlüğü ve gözlemi, saha gezileri gibi çeşitli öğretim yöntemlerinin kullanımını gerektiren kazanımlara yer verilmelidir.
9. **Grup Etkileşimi:** Programlar akran öğretimini destekleyecek şekilde tasarlanmalı, grup çalışmalarında liderlik ve iletişim becerilerini destekleyen kazanımlara yer verilmelidir.

2.1.3. Ürün Boyutu

Ürün, öğrenme sonucunda ortaya çıkan soyut ve somut çözümler ve davranışlardır. Fikirler, problem çözümleri, uygulamalar, raporlar, fotoğraflar, görsel veya işitsel programlar, şiirler, romanlar, besteler, danslar ya da resimler öğrenci ürünlerine örnek olarak verilebilir. Özel yetenekli öğrencilerin eğitiminde öğretim programlarının ürün boyutu aşağıdaki ilkeleri yansıtmalıdır:

1. **Gerçek Yaşam Problemleri:** Ütopik, yapmacık sorunlar ve projeler yerine kişisel, yerel, ulusal ya da evrensel olarak öğrencilerin ilgisini çeken problemlere ve proje konularına yer verilmelidir. Projelerin öğrenciler için kişisel anlamı olmalıdır. Uzun soluklu projeler yerel sorunların çözümüne ilişkin olmalıdır.
2. **Problem Keşfi:** Ürünler, problem keşfine dayanmalıdır. Öğrenciler kendilerine sunulan problemlerin yanı sıra kendi keşfettikleri problemlerin çözümüne yönelik ürünler veya projeler üzerinde de çalışmalıdır.
3. **Gerçek Hedef Kitle:** Projeler ve ürünler yalnızca öğretmene ve sınıfa sunulmak üzere geliştirilmemelidir; okul yönetimi, belediye, sanat galerisi, yayınevi ve sivil toplum kuruluşları gibi gerçek hedef kitleleri ve toplulukları kapsamalıdır.
4. **Ürün Değerlendirmesi:** Ürünlerin değerlendirilmesinde ölçüt olarak profesyonel ürünlerde aranan nitelikler kullanılmalıdır. Öğrencilerin değerlendirme ölçütlerini kendilerinin de belirlemeleri ve öz değerlendirme yapmaları sağlanmalıdır.
5. **Sentez Ürün:** Özet veya taklit ürün değil, yeniden yorumlama, detaylandırma, geliştirme, birleştirme ya da farklılaştırma yolları ile elde edilen sentez niteliğinde ürünlere odaklanılmalıdır.
6. **Üründe Çeşitlilik:** Programlar tek tip yerine üründe çeşitliliği teşvik etmelidir. Geliştirecekleri ürünlere öğrencilerin kendilerinin de karar verme hakları olmalıdır.
7. **İletişim Öğeleri:** Programlar, öğrencilerin güçlü yanlarını kullanarak ürün ve projelerini hedef kitleyi ikna edecek şekilde sunumlarını teşvik eden öğeler içermelidir.

2.2. ÖĞRETİM PROGRAMLARINI FARKLILAŞTIRMA YÖNTEMİ

Özel yetenekli öğrencilerin eğitiminde genel kabul gören yaklaşım; bu öğrencilere yönelik programların genel öğretim programlarından kopuk olmaması, aksine genel öğretim programlarının üzerine inşa edilmesi yönündedir. Bu yaklaşıma paralel olarak genel öğretim programları daraltma, zenginleştirme ve hızlandırma stratejileri kullanılarak farklılaştırılmış ve yeni özel öğretim programları geliştirilmiştir.

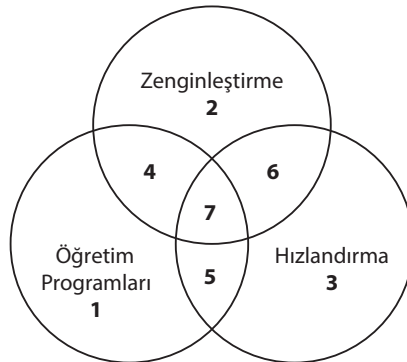
Genel öğretim programlarında zenginleştirme ve hızlandırmaya yer açmak için programlarda iki şekilde daraltma yapılmıştır: Genel öğretim programlarında bazı kazanımlara ayrılan süre, özel yetenekli öğrencilerin öğrenme hızı dikkate alınarak azaltılmıştır. Özel yetenekli öğrencilerin eğitiminde yetersiz bulunan ve yer almadığında programların yapısına zarar vermeyen kazanımlar ise programlardan çıkartılmıştır.

Programları zenginleştirmek amacıyla özel yetenekli öğrencilerin eğitiminde etkililiği bilimsel araştırmalarla kanıtlanmış öğretim programı modelleri ve her öğretim programının ilişkili olduğu disiplinlere özgü modeller kullanılmıştır. Programların geliştirilmesi yalnızca bir kurama veya modele dayandırılarak sınırlandırılmamış, farklı modellerin yer aldığı sentezleyici bir yaklaşım ile gerçekleştirilmiştir. Bu modellerde yer alan genel beceriler alana özgü bilgi ile harmanlanarak öğretim programlarına özgü kazanımlara dönüştürülmüş, öğrenme alanlarının ve ünitelerin bütünlüğünü bozmadan içeriğine uyarlanarak programlara eklenmiştir.

Programlarda hızlandırmaya yer verilmiştir. Genel öğretim programlarında üst sınıflarda yer alan bazı kazanımlar özel yetenekli öğrencilerin öğrenme hızı dikkate alınarak alt sınıflara çekilmiştir. Bazı ünitelerde ise bir kazanımın kapsamı genişletilerek üst sınıftaki uzantısı çıkartılmıştır. Kazanım bazında hızlandırmalarda öğrenme alanının veya ünitenin bütünlüğü korunmuştur.

Öğretim programlarının geliştirilmesi sürecinde, Millî Eğitim Bakanlığı öğretim programları, zenginleştirme modelleri ve hızlandırma yöntemi kullanılarak Şekil 1'de görüldüğü gibi yedi alandan oluşan şema oluşturulmuştur. Bu şemaya uygun olarak aşağıda sıralanan yedi alanda kazanım üretilmiştir:

1. Öğrenme alanı, ünite veya kazanımlar olduğu gibi korunmuştur.
2. Tamamen yeni öğrenme alanı, ünite veya kazanım geliştirilerek zenginleştirme yapılmıştır.
3. Üst sınıftan öğrenme alanı veya ünite çekilerek hızlandırma yapılmıştır.
4. Öğrenme alanına veya üniteye modellere uygun yeni kazanımlar eklenerek ve mevcut kazanımlar modellere göre farklılaştırılarak zenginleştirme yapılmıştır.
5. Öğrenme alanına veya üniteye üst sınıflardan kazanım eklenerek hızlandırma yapılmıştır.
6. Tamamen yeni öğrenme alanı, ünite ve kazanım geliştirilerek ve bu öğrenme alanlarına veya ünitelere üst sınıflardan kazanımlar eklenerek zenginleştirme ve hızlandırma birlikte yapılmıştır.
7. Öğrenme alanına veya üniteye modellere uygun yeni kazanımlar eklenerek ve üst sınıflardan kazanım çekilerek hızlandırma ve zenginleştirme birlikte yapılmıştır.

Şekil 1. Program Farklılaştırma Şeması

2.2.1. Disiplinler Arası Bağlantıların Kurulması

Bütün öğretim programlarında disiplinler arası bağlantılar kurulmuştur. Bu çalışma belirli bir yöntem göre yapılmıştır. Öncelikle program geliştirme grupları kendi disiplinlerine ait öğretim programlarını geliştirirken aynı zamanda diğer öğretim programlarının ilişkili olduğu disiplinleri de dikkate alarak kendi programları için disiplinler arası kazanımlar yazmışlardır. Bütün öğretim programları tamamlandıktan sonra program geliştirme grupları diğer öğretim programlarının kazanımlarını tek tek inceleyerek kendi programları ile ilgili olan kazanımları belirlemiştir. Grupların kendi programları için disiplinler arası kazanım geliştirme ve diğer öğretim programlarıyla kendi programlarını ilişkilendirme çalışmaları tamamlandıktan sonra her bir grup diğer öğretim programlarını tekrar inceleyerek disiplinler arası bağlantı kazanımları geliştirmiştir. Bu kazanımlar aşağıda yer alan üç türden oluşmuştur:

1. İki disiplin arasında bağlantı kuran yeni kazanımlar yazılmıştır.
2. Bir öğretim programında bulunan kazanım, disiplinler arası bağlantı oluşturacak şekilde düzenlenmiştir.
3. Kazanım açıklamalarına ekleme yapılarak kazanım disiplinler arası yapılmıştır.

2.2.2. Kademeler Sınıflar ve Disiplinler Arası Uyum Kontrolleri

Öğretim programları; kademeler, sınıflar ve disiplinler arası uyum açısından incelenerek kazanımların dikey ve yatay kontrolleri ve düzenlemeleri yapılmıştır. Bu süreçte her bir öğretim programında yer alan kazanımların ön koşul ve ardıl becerileri kontrol edilmiştir. Öncelikle kazanımlar her öğretim programında sınıf içi ön koşulluk ve ardılık yönüyle incelenerek kazanım sıraları düzenlenmiştir. Daha sonra aynı işlem sınıflar arası ve kademeler arası yapılmıştır. Bir öğretim programındaki kazanımlar sınıfa göre tablolaştırıldıktan sonra her bir kazanımın alt ve üst sınıf uzantıları incelenmiştir. Alt veya üst sınıftaki uzantısı gereksiz bulunan kazanımlar çıkartılmış, örtüşen kazanımlar yeniden düzenlenmiştir. Alt veya üst sınıfta uzantısı bulunması gereken ama olmayan kazanımlar programlara eklenmiştir. Bu çalışmalarla kazanımların sınıflar arası değişimi, gelişimsel bakımdan ve kazanımın yer aldığı disiplinin yapısına uygun olarak düzenlenmiştir.

Bütün öğretim programlarında disiplinler arası kontroller ve düzenlemeler yapılmıştır. Her bir öğretim programının çalışma grubu diğer öğretim programlarının kazanımlarını inceleyerek kendi öğretim programlarının kazanımları ile veya öğretim programlarının ilişkili olduğu disiplin ile çelişen kazanımları belirlemiştir. Ayrıca disiplinler arası becerilerin ön koşulluğu ve ardılığı kontrol edilmiştir. Bir öğretim programındaki bir kazanımın edinimi, başka bir öğretim programındaki bir kazanımın (ön koşul) edinimine bağlı olan kazanımlar saptandıktan sonra grupların ortak çalışmasıyla bu kazanımların sınıfı ve kapsamı belirlenmiştir.

2.2.3. Öğretim Programlarının Yeterliklerinin Değerlendirilmesi

Öğretim programlarının geliştirilme sürecinde program değerlendirmesi aşama aşama yapılmıştır. Değerlendirmede daha önce incelenen ve Tablo 1'de yer alan özel yeteneklilere yönelik hazırlanan 22 adet öğretim programının ilkeleri ölçüt olarak kullanılmıştır. Her sınıf düzeyinde yer alan ünitelerin ve öğrenme alanlarının içerik, süreç ve ürün boyutları bu ölçütler kullanılarak değerlendirilmiştir. Değerlendirme tamamlandıktan sonra sınıf düzeyinde her bir öğretim programının bu ölçütleri ne düzeyde karşıladığı saptanmış, yetersiz bulunan boyutlarda veya öğretim programının tamamında ek farklılaştırmalar yapılmıştır.

Tablo 1. Öğretim Programlarını Değerlendirme Rubriği

Ünite / Öğrenme Alanı	Öğretim Programı Farklılaştırma İlkeleri																									
	İçerik							Süreç							Ürün											
	Veri-Olgu	Kavram	Genelleme	Teori	1. Soyutluluk	2. Karmaşıklık	3. Çeşitlilik	4. Organizasyon	5. Seçkin Kişiler	6. Yöntemler	1. İleri Düzey Düşünme	2. Açık Uçluluk	3. Keşifçi Öğrenme	4. Kanıta Dayalı Akıl Yürütme	5. Seçme Özgürlüğü	6. Süreç Çeşitlendirmesi	7. Araştırma Yöntemleri	8. Öğretimin Hızı	9. Grup Etkileşimi	1. Gerçek Yaşam Problemleri	2. Gerçek Hedef Kitle	3. Ürün Çeşitlendirmesi	4. Sentez Ürün	5. İletişim Ögeleri	6. Problem Keşfi	7. Ürün Değerlendirmesi
1.																										
2.																										
3.																										
4.																										

BÖLÜM 3

COĞRAFYA DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMI

3.1. ÖĞRETİM PROGRAMININ FELSEFESİ VE ÖZEL AMAÇLARI

Coğrafya Dersi Öğretim Programı ile yaşadığı yeri, ülkesini, dünyayı ve evreni tanıyan, fiziki ve beşeri unsurlarıyla yaşamı sorgulayan, farklı mekânsal ölçeklerde yaşamdaki sorunları tespit ederek çözümler üreten, doğa ile barışık bireyler yetiştirilmek istenmektedir. Özel yetenekli öğrencilerin fiziksel, psikolojik gelişimine ve bireysel farklılıklarına uygun bir öğretim programı ile yetiştirilmesi, gelecekte daha yaşanabilir bir dünyanın inşa edilebilmesi için büyük önem taşımaktadır. "Eğitimde hiçbir öğrencinin feda edilemeyeceği" gerçeğinden hareketle özel yetenekli her bir öğrencinin iyi yetiştirilmesi, ülkelerin geleceği açısından stratejik öneme sahiptir. Özel yetenekli öğrenciler için hazırlanmış bu öğretim programı ile giderek karmaşılaşan ve sorunları artan dünyada ileri düşünme becerileri gelişmiş, problem çözen, toplumsal huzur ve barışı destekleyen, bilimsel ve teknolojik gelişmelerle ülkesinin gelişmesinde sorumluluk alan bireyler yetiştirilmesi amaçlanmıştır.

Hızla artan teknolojik gelişmeler, özellikle bilgi-iletişim alanlarında yaşanan değişim; yerel, bölgesel, ulusal ve küresel etkileşimleri artırmıştır. Bu anlamda, bazı coğrafi çalışmalarda ifade edildiği gibi "zaman-mekân yaklaşması" yaşanmaktadır. Yerel, bölgesel, ulusal ve küresel ölçekteki etkileşimler sadece beşeri süreçler açısından değil, doğal süreçler açısından da söz konusudur. Günümüzde coğrafi bilgiler günlük hayatta daha yoğun olarak kullanılmaktadır. Örneğin dünyanın herhangi bir yerinde oluşan çevre sorunları, farklı ölçeklerde birçok yerde etkisini hissettirebilmektedir. Farklı mekânsal ölçeklerdeki doğal ve beşeri süreçlerde yaşanan bu etkileşim ve değişimler dikkate alınarak Coğrafya Dersi Öğretim Programı

güncellenmiştir. Programın güncellenmesi sürecinde, ortaokuldan ortaöğretime geçişteki bütünlük pekiştirilmiş, alana ilişkin güncel gelişmeler ışığında üniteler ve kazanımlar gözden geçirilmiş, ihtiyaç duyulan yerlerde ünite ve kazanım sıralamasında değişiklikler yapılmış ve üstün yetenekli öğrencilerin eğitim gereksinimlerine yanıt vermek amaçlanmıştır.

Hayatımızın her alanında yer alan bilgi ve iletişim teknolojilerinin coğrafya öğretiminde kullanımına ve kazanımların günlük hayatla ilişkisine yönelik vurgu arttırılmıştır.

Coğrafya Dersi Öğretim Programı ile öğrencilerin;

1. Coğrafya biliminin temel kavram, kuram ve araştırma yöntemlerini kullanarak araştırmalar yapması ve sonucunu raporlaştırması,
2. İnsan-doğa ilişkisi çerçevesinde coğrafi becerileri kazanması,
3. Evrene ait temel unsurları hayatla ilişkilendirmesi, uzay coğrafyası konusunda yapılabilecek çalışmaları öngörmesi,
4. Doğal ve beşerî sistemlerin işleyiş ve değişimini kavraması, gelecekte yaşanabilecekler konusunda öngörü üretmesi,
5. Yakın çevresinden başlayarak ülkesine ve dünyaya ait mekânsal değerleri anlama ve bu değerlere sahip çıkma bilinci geliştirmesi, değerler ile coğrafya biliminin temel kavram ve konuları arasında ilişki kurması,
6. Ekosistemin işleyişine yönelik sorumluluk bilinci kazanması, ekosistemlerde yaşanan sorunların çözümünde rol alması,
7. Doğa ve insanın uyumlu birlikteliği ve sürekliliği için mekânsal planlamanın önemini kavrayıp mekânsal planlama yapması,
8. Doğal ve beşerî kaynakların kullanımında "tasarruf bilinci" geliştirmesi, doğal ve beşerî kaynakların etkin ve verimli kullanımına yönelik yaratıcı fikirler ortaya koyması,
9. Doğal ve beşerî sistemlerin yerel ve küresel etkileşim içinde işleyişini anlamlandırması, problemleri keşfetmesi ve çözümüne yönelik stratejiler geliştirmesi,
10. Kalkınma süreçlerinin doğayla uyumlu kılınmasının önemini kavrayıp yeni öneriler getirmesi,
11. Doğal afetler ve çevre sorunlarını değerlendirerek bunlardan korunma ve önlem alma yollarına yönelik disiplinler arası uygulamalar geliştirmesi,
12. Bölgesel ve küresel düzeyde etkin olan çevresel, kültürel, siyasi ve ekonomik örgütlerin uluslararası ilişkilerdeki rolünü kavraması, Türkiye'nin uluslararası ilişkilerdeki rolünü arttırmaya yönelik öneriler getirmesi,
13. Türkiye'nin bölgesel ve küresel ilişkiler açısından konum özelliklerini kavrayarak ülkesinin sahip olduğu potansiyelin bilincine varması, bu potansiyeli geliştirmeye yönelik çalışmalarda bulunması,
14. Coğrafi bilgilere sahip olmanın "vatan bilinci" kazanılmasındaki önemini kavraması, vatanseverliğinin ülkesini tanıma, sevme ve hizmet etme ile ilişkili olduğunu görmesi,
15. Türkiye'nin yeni vizyonuna uygun olarak başta Türkiye ile yakın ilişkisi bulunan bölgeler ve ülkeler olmak üzere dünyadaki gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler hakkında bilgi sahibi olması ve ilişkilerini geliştirmeye yönelik öneriler getirebilmesi amaçlanmaktadır.

3.2. ÖĞRETİM PROGRAMININ ALANA ÖZGÜ BECERİLERİ

Coğrafya Dersi Öğretim Programı ile öğrencilere kazandırılmak istenen coğrafi beceriler ise şunlardır:

3.2.1. Coğrafi Gözlem

Gözlem becerisi; olay ve olgulara dikkat etme, olay ve olguları algılama, tanımlama, olay ve olguların neden ve sonuçlarını açıklama, olay ve gözlemediklerinin nedenlerini sorgulayıp sonuçlarını tahmin edebilme, olay ve olgular arasında ilişkiler kurabilme, olay ve olguların benzer ve farklı yönlerini ortaya koyma, gözlediklerini kaydetme ve aktarma, gözlemediklerini daha önce öğrendikleri ile karşılaştırabilme ve bağdaştırabilme, gözlediklerini araştırmalarında veya gelecekle ilgili planlamalar yapmak için kullanabilme, benzer olaylarla ilişkilendirme ve tekrar aynı olayla karşılaştığında ne yapması gerektiğine yönelik davranış geliştirme ile ilgilidir. Okul ve çevre şartlarının elverdiği ölçüde çevre gezileri ve alan çalışmaları düzenlenmesi, gözlemlemeye dayanan araştırma çalışmaları planlanması ve uygulanması bu becerinin geliştirilmesine katkı sağlayacaktır.

3.2.2. Arazi Çalışması

Bu becerinin gelişmesi için sınıf dışında yapılan ve coğrafya dersi için bilimsel laboratuvar çalışmaları niteliğinde olan arazi çalışmalarına yer verilmesi önemlidir. Öğrencilerin sınıf dışında çevresinde olup biten olay ve olguları gözlemlemeleri için teşvik edecek çalışmanın amaçlarını belirleme, araştırma için plan tasarlama (araştırma öncesi gerekli kaynak, malzeme toplama, takvimlendirme, arazide gerekli olan materyali hazırlama), gerekli araç-gereç ve teknolojiyi kullanma, arazide veri toplama ve kaydetme, verileri analiz etme, sonuçlar çıkarma, öneriler geliştirme, rapor yazma gibi uygulamaları gerçekleştirebilecekleri çalışmalara ve projelere yer verilmesi bu becerinin gelişimine katkı sağlayacaktır.

3.2.3. Coğrafi Sorgulama

Coğrafi sorgulama becerisi; konu veya problemin farkına varma, konu veya problemi tanımlama ve açıklama, konu veya problemi analiz etme ve yorumlama, gelecekle ilgili tahminlerde bulunma ve karar verme, kişisel çıkarımlarda bulunarak değerlendirmeler yapma ve yargılara varma süreçlerini içermektedir.

3.2.4. Zamanı Algılama

Doğa ve insana ait süreçler zamanla bir sistem ve doku oluşturur. Bu anlamda doğa ve insana ait süreçler açısından farklı zaman algıları vardır. Coğrafya dersi ile öğrencilere jeolojik süreçlere ait zaman algısı; yıllık, mevsimlik ve günlük süreçlerle ilgili zaman algısı; tarihi süreçler ile ilgili zaman algısı ve ekolojik dönemler ile ilgili zaman algısı kazandırılır.

3.2.5. Değişim ve Sürekliliği Algılama

Değişim ve sürekliliği algılama; zaman ve süreç içindeki benzerlik ve farklılıkları bulmayı, mekândaki değişim ve sürekliliği algılamayı, coğrafi süreçlerdeki değişim ve sürekliliğin nedenlerini sorgulamayı gerektirir.

3.2.6. Harita Becerileri

Coğrafya öğretiminde harita çalışmaları oldukça önemlidir. Gerek arazi çalışmalarında gerekse sınıfta coğrafi olay ve olguların dağılışlarında haritalardan faydalanılır. Harita becerileri şunları içerir: Harita üzerinde konum belirleme, harita üzerine bilgi aktarma, amacına uygun harita seçme, haritalardan yararlanarak hesaplamalar yapma, mekânsal dağılışı algılama, haritayı doğru şekilde yorumlama, taslak haritalar oluşturma. Bununla birlikte küre ve atlas kullanma becerisi de coğrafi beceriler içerisinde yer alır. Küre ve atlas kullanma becerisi, temelde ilköğretim programlarında kazandırılan coğrafi beceridir.

3.2.7. Tablo, Grafik ve Diyagram Hazırlama ve Yorumlama

Tablo, grafik ve diyagram hazırlama; uygun veri seçimi ve sınıflandırılması; verilere uygun tablo, grafik ve diyagram oluşturma, konuyla ilgili fotoğraflar kullanma ve ilişkilendirme; kesitler oluşturma (bitki ve jeoloji kesitleri gibi), tablo, grafik ve diyagramları uygun yerlerde kullanma; tablo, grafik ve diyagramları yorumlama; tablo, grafik ve diyagramları karşılaştırarak sentezleme becerilerini içerir.

3.2.8. Kanıt Kullanma

Coğrafi olay ve olgularla ilgili doğa ve insan süreçlerine ait kanıtlar birincil, ikincil veya doğrudan arazi-den elde edilebilir niteliktedir. Coğrafyada kanıt kullanma "jeolojik süreçlere ait fosil, taş veya tektonik vb. bir doğa unsurunu kanıt olarak kullanma; iklim süreçlerine ait kanıt kullanma, tarihî, sosyal, ekonomik, politik olay ve olgulara ait kanıt kullanma" becerilerini içerir.

3.2.9. Mekânsal Düşünme

Yakın çevremiz başta olmak üzere yaşanan her mekânın analizine ve yorumlanmasına yardımcı olan coğrafi bir beceridir. Mekânsal düşünme becerisi mekânın tasvir edilmesini sağlayan araçlar ve akıl yürütme sürecinin bilişsel birleşimini sağlar. Bu sayede birincisi nesnelere görünüşlerini ve birbirleri arasındaki ilişkilerini belirleyen, aktaran ve koruyan tanımlayıcı, ikincisi nesnelere yapısını anlamaya çalışan analitik mantıksal örgü ile üçüncüsü ise, nesnelere değişimini ve işlevi hakkında soruların cevaplarını üreten çıkarımsal bir işlemdir. Bu kazanımlar öğrencide disiplinler arasında yapılan araştırmalara eleştirel mekânsal düşünme ile katkıda bulunma potansiyelini; bir ekte çalışma, mekân-zaman kavramlarını açıklayabilme, yeni, özgün ve mekânsal fikirleri geliştirme, farklı bilgi alanları ve problemler arasında mekânsal teknolojileri ve mekânsal kavramları aktarma yeteneklerini geliştirir.

3.3. ÖĞRETİM PROGRAMINDA YER ALAN ÇOKLU OKURYAZARLIKLAR

3.3.1. Çevre Okuryazarlığı

Çevre okuryazarlığı becerisi ile bireyler, dünyadaki doğal sistemlerin nasıl çalıştığı ve insan aktivitelerinin bu sistemleri nasıl etkilediğine ilişkin farkındalık, ilgi, bilgi ve duyarlılığa sahip olur, sorumlu çevresel davranışlar ile çevre sorunlarının çözümü için aktif çaba gösterir.

3.3.2. Siyasi Okuryazarlık

Siyasi okuryazarlık becerisi; siyasi sistemi anlayarak kararların nasıl alındığını, kaynakların nasıl temin edildiğini ve sorunların nasıl çözüldüğünü fark edebilme, geçmiş ile şimdiki güncel siyasi olayları değerlendirebilecek temel politik bilgilere sahip olma, yönetime ait kurumların nasıl işlediğini, her bir kurumun ne gibi fonksiyonunun olduğunu, siyaset yapan kişilerin siyasetteki rollerini, nasıl seçildiklerini, demokratik bir toplumda aktif ve etkili vatandaş olmak için hangi temel politik bilgilerin gerekli olduğunu açıklayabilme ve uygulayabilme becerisini içerir.

Belirtilen coğrafi becerilerin ve çoklu okuryazarlıkların öğrencilere kazandırılması aşamasında bireylerin özgünlüklerinden kaynaklanan birtakım benzerlik veya farklılıklar ortaya çıkabileceği unutulmamalıdır. Bunda öğrencilerin doğuştan getirdikleri ilgi ve yetenekleri ile sonradan okulda ve sosyal hayatta kazandıkları beceriler etkindir. Ayrıca derslerin uygulanması aşamasında, öğretim metodunun özelliği ve başta ders kitapları olmak üzere diğer ders araçlarının nitelikli kullanılması bu kapsamda değerlendirilebilir.

3.4. ÖĞRETİM PROGRAMINDA DİSİPLİNLER ARASI BAĞLANTILAR

Özel yetenekli öğrenciler için disiplinler arası bağlantılar içeren bir içerik oluşturulması ve organize edilmesi, öğrencilerin gelişimine katkı sağlamakta, bilgi yelpazelerini, kavrayış düzeylerini, motivasyonlarını, ilgilerini ve meraklarını arttırmalarına yardımcı olmaktadır. Coğrafya Dersi Öğretim Programı, amaçları ve içeriği ile disiplinler arası bağlantılar için oldukça uygundur. Özel yeteneklilere yönelik Coğrafya Dersi Öğretim Programının uyarılma çalışmalarında bazı derslerin programlarıyla disiplinler arası ilişkilendirmeler yapılmıştır. Bunlar arasında hayat bilgisi, sosyal bilgiler, fen bilimleri, görsel sanatlar, müzik, beden eğitimi ve spor, felsefe, tarih, matematik, kimya, biyoloji ve fizik sayılabilir. Örneğin “Doğal Sistemler” ünitesinde, harita konusunda beden eğitimi, doğa-insan etkileşimi konusunda felsefe, biyoloji, görsel sanatlar; “Beşeri Sistemler” ünitesinde, enerji sorunu ile ilgili kimya; “Küresel Ortam: Bölgeler ve Ülkeler” ünitesinde, kültür-coğrafya ilişkisinde müzik; “Çevre ve Toplum” ünitesindeki doğal çevrenin sınırlılığı konusunda biyoloji ile ilişki kurulmuştur.

3.5. ÖĞRETİM PROGRAMININ UYGULANMASINDA DİKKAT EDİLECEK HUSUSLAR

1. Öğrencilerin araştırma yapma, sorgulama, keşfetme, problem çözme, çözüm ve yaklaşımlarını paylaşım tartışabilmelerine, kendi öğrenme hedeflerini belirleyebilmelerine ve diğer öğrencilerle çalışmalarına imkân sağlayan öğrenme ortamı oluşturulmalıdır. Etkinliklerin sınıf içinde yapılmasına özen gösterilmelidir. Ön hazırlık gerektiren etkinliklerin hazırlık safhası, okul dışında olabilir.
2. Öğretim programında yer alan konuların aktarılmasında diğer disiplinlerle ve günlük hayatla ilişkilendirilmesine imkân sağlayan etkinlik ve çalışmalara yer verilmelidir.
3. Program, coğrafyanın alanı gereği konulara bütünsel bir bakış açısı ile hazırlanmıştır. Konular işlenirken kazanımların çerçevesinden çok uzaklaşmamak kaydıyla etkileşim hissettirilmeli, öğrencilerde olaylar ile ilgili çok boyutlu düşünebilme becerisi geliştirilmelidir.
4. Programın uygulanmasında ders, konu ve öğrenci seviyesine uygun öğretim materyallerine erişilmesi veya hazırlanmasından öğretmen sorumludur.
5. Coğrafya Dersi Öğretim Programı, günümüz bilgi-iletişim teknolojilerinin coğrafya konularının öğretiminde kullanılmasını destekler niteliktedir. Coğrafi Bilgi Sistemleri'nin (CBS) uygulanması bazı kazanımlarda önerilmiştir. Okullardaki teknik donanım ve fiziki imkânlarla bağlı olarak öğretmen CBS uygulamaları geliştirebilir veya uygulayabilir.
6. Öğretmen, uygulama gezilerine önem vermelidir. Coğrafya dersi için vazgeçilmez olan arazi çalışmaları hem arazi çalışma becerisinin gelişmesi hem de pek çok coğrafi olayın yerinde görülüp konuların daha iyi algılanması için çok önemlidir.
7. Öğretmenler, coğrafya dersi ile ilgili bilgi, beceri, değer ve tutumları öğrencilerine kazandırırken sadece ders kitaplarına bağlı kalmamalıdır. Sınıf düzeyi, öğrencilerin ilgi, hazır bulunuşluk düzeyleri, öğrenme stilleri gibi unsurları göz önünde bulundurarak kazanımlarla tutarlı olacak şekilde öğretim materyalleri (bilgi notu, sunum, etkinlik, çalışma kâğıtları, proje, okuma parçaları vb) yapılandırılmalı ve kullanılmalıdır. Öğretim materyalleri hazırlanırken zümre öğretmenleri ve diğer disiplin alanlarının öğretmenleriyle iş birliği yapılmalıdır.
8. Programda yer alan değer ve beceriler, kazanımlarla ve ünitelerle ilişkilendirilmelidir. Öğrencilerde duyuşsal değişim ve gelişimi sağlamaya yönelik yöntem ve tekniklere öncelik verilmelidir.
9. Programda kavram öğretiminde sınıflamalar ve farklı kavram öğretimi yaklaşımları dikkate alınmalı, anlam karmaşası, kavram karmaşası ve kavram yanlışlarının giderilmesine yardımcı olunmalıdır.

10. Kazanımların gerçekleştirilmesinde mekânsal olarak geçmiş-bugün-gelecek bağlantısı, zaman-süreklilik-değişim, güncellik ve esneklik dikkate alınmalıdır.
11. Coğrafyacıların kullandıkları bilimsel yöntemler sezdirilmeli, öğrenciler sık sık gerçek hayat problemleri ile çelişkili durumlarla karşılaştırılmalı ve karşılaştıkları problemler üzerine yansıtıcı düşünceleri sağlanmalıdır.
12. Programın uygulamaya dönük olmasına ve güncel hayatla ilişkilendirilmesine yönelik kazanımlarda proje çalışmalarına oldukça fazla yer verilmiştir. Bu kapsamda projelerde zaman ve olanakların dikkatli planlanması önemsenen özelliklerden biridir.

3.6. DERS KİTABI FORMA SAYILARI VE EBATLARI

Dersin Adı	En Fazla Forma Sayısı	Ebat
Coğrafya Dersi 9. Sınıf	18	19,5 x 27,5 cm
Coğrafya Dersi 10. Sınıf	20	19,5 x 27,5 cm
Coğrafya Dersi 11. Sınıf	20	19,5 x 27,5 cm
Coğrafya Dersi 12. Sınıf	18	19,5 x 27,5 cm

* Forma sayıları üst sınır olarak verilmiş olup daha az da olabilir.

3.7. SINIF DÜZEYLERİNE GÖRE ÜNİTE, KAZANIM VE SÜRE DAĞILIMI

9. SINIF (2 Ders Saati)			
Ünite	Kazanım Sayısı	Süre / Ders Saati	Oran (%)
Doğal Sistemler	21	39	54
Beşeri Sistemler	7	13	18
Küresel Ortam: Bölgeler ve Ülkeler	5	9	13
Çevre ve Toplum	6	11	15
Toplam	39	72	100

10. SINIF (2 Ders Saati)			
Ünite	Kazanım Sayısı	Süre / Ders Saati	Oran (%)
Doğal Sistemler	29	38	52
Beşeri Sistemler	17	22	30
Küresel Ortam: Bölgeler ve Ülkeler	5	6	9
Çevre ve Toplum	5	6	9
Toplam	56	72	100

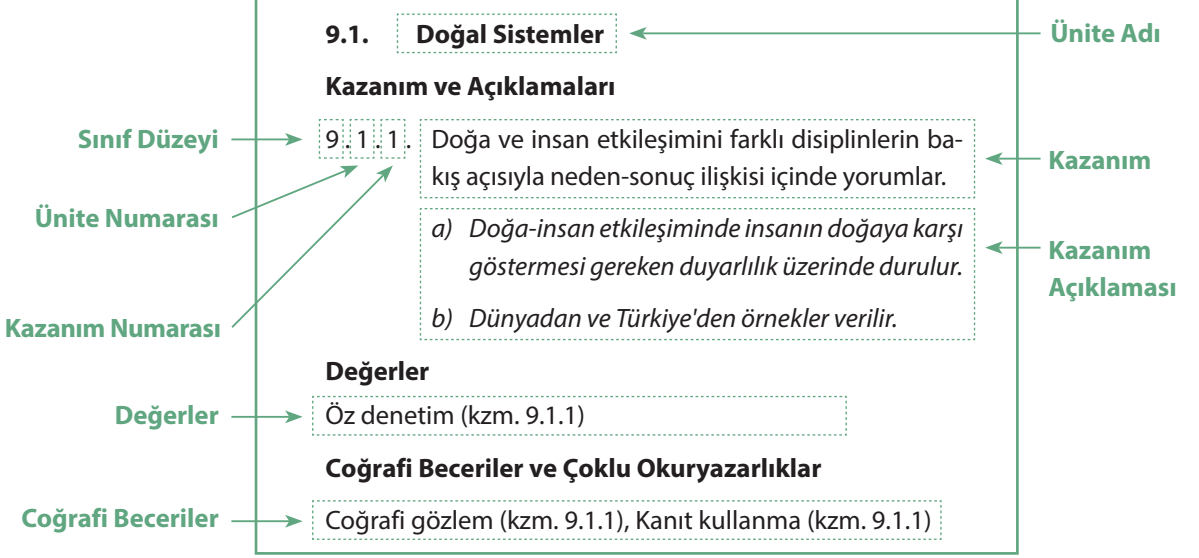
11. SINIF (4 Ders Saati)			
Ünite	Kazanım Sayısı	Süre / Ders Saati	Oran (%)
Doğal Sistemler	7	17	12
Beşeri Sistemler	23	60	41
Küresel Ortam: Bölgeler ve Ülkeler	16	40	28
Çevre ve Toplum	11	27	19
Toplam	57	144	100

12. SINIF (4 Ders Saati)			
Ünite	Kazanım Sayısı	Süre / Ders Saati	Oran (%)
Doğal Sistemler	3	10	7
Beşeri Sistemler	19	69	48
Küresel Ortam: Bölgeler ve Ülkeler	13	41	29
Çevre ve Toplum	7	24	16
Toplam	42	144	100

3.8. KAZANIMLARIN YAPISI

Ünite temelli yaklaşımla hazırlanan Coğrafya Dersi Öğretim Programı, 9 ve 10. sınıflarda 2 ders saati, 11 ve 12. sınıflarda ise 4 ders saati uygulanabilecek şekilde düzenlenmiştir. Programın 2 ders saati uygulanması durumunda işlenmesi öngörülen kazanım ve açıklamalar, ara kapakla ayrılarak programın sonuna eklenmiştir.

Programda her sınıf düzeyinde aynı isimli dört ünite yer almaktadır. Ünitelerin yapısı ve bu yapıya ilişkin açıklamalar şematik olarak aşağıda sunulmuştur (Şekil 2).

9. SINIF ÜNİTE, KAZANIM VE AÇIKLAMALARI

9.1. Doğal Sistemler

Ünite Açıklaması

Bu üniteye sırasıyla; doğa-insan etkileşimi, coğrafyanın bölümlenmesi ve ilişkili olduğu disiplinler, coğrafya araştırma yöntem ve teknikleri, coğrafya biliminin gelişimi ve katkı sağlayan bilim insanları, Evren, Güneş Sistemi ile Dünya'nın şekli ve hareketleri, coğrafi konum, harita bilgisi, atmosfer ve iklim elemanları, iklimin etkileri, Dünya'da ve Türkiye'de görülen iklim tipleri konularına ilişkin bilgi, beceri, tutum ve değerlerin kazandırılması amaçlanmaktadır.

Kazanım ve Açıklamaları

9.1.1. Doğa ve insan etkileşimini neden-sonuç ilişkisi içinde yorumlar.

- Doğa-insan etkileşimi fen bilimleri ve sosyal bilimler gibi farklı disiplinlerin bakış açısıyla ele alınır.*
- Doğa-insan etkileşiminde insanın doğaya karşı göstermesi gereken duyarlılık üzerinde durulur.*
- Dünyadan ve Türkiye'den örnekler verilir.*

- 9.1.2. Coğrafyanın konularını ve bölümlenmesini temel olarak kavramsal sınıflamalar yapar.
- Coğrafyanın ilişkili olduğu disiplinler örneklerle açıklanır.*
 - Coğrafyanın beş temel unsuru olan konum, mekan (yer), bölge, hareket, beşeri ve fiziki ortam ilişkisi ele alınır.*
 - Farklı disiplinlerde de konu edinilen toprak, deprem, ekosistem, göç vb. konuların coğrafyanın temel unsurları bakımından nasıl ele alınacağı vurgulanır.*
 - Coğrafyanın bölümlerini gösteren bir kavram haritası hazırlanır.*
- 9.1.3. Coğrafya biliminin gelişimini diğer disiplinlerdeki gelişmelerle ilişkilendirir.
- Coğrafya biliminin önemine değinilir.*
 - Coğrafyanın tarihsel gelişimi üzerinde durulur. Diğer disiplinlerdeki (matematik, fizik, kimya, biyoloji, astronomi, jeoloji vb.) gelişmeler ile coğrafya bilimindeki gelişmeler ilişkilendirilir.*
 - Gelecekte oluşabilecek değişimlere göre coğrafya bilimi hakkında fikir yürütülür.*
- 9.1.4. Coğrafya bilimine yön veren kişilerin karşılaştıkları zorluklarla nasıl baş ettiklerini keşfeder.
- Coğrafya biliminin gelişimine katkı sağlayan bilim insanlarının biyografilerine ve çalışmalarına yer verilir.*
- 9.1.5. Coğrafya araştırma yöntem ve tekniklerini inceler.
- Coğrafyada verilerin toplanmasında kullanılan teknikler (deney, gözlem, görüşme, doküman incelemesi vb.) ve analiz yöntemleri üzerinde durulur.*
- 9.1.6. Bir sistem olarak evren ile diğer sistemler arasında benzerlikler kurar.
- Evrenin oluşumu, büyüklüğü ve işleyişi ele alınır.*
 - Güneş sistemine değinilir.*
 - Evrenin sistemsel işleyişi ile insan vücudundaki sistemler, ekonomik sistemler, doğal ve beşeri sistemler arasında benzerlikler kurulur.*
- 9.1.7. Evrenden daha fazla yararlanmaya yönelik proje tasarlar.
- Uzay madenciliği, enerji üretimi, uzay turizmi vb. alanlar dile getirilir.*
- 9.1.8. Dünya'nın şekli ve hareketlerinin etkilerine ilişkin günlük hayata dair kanıtlar sunar.
- Dünyanın şekli ve hareketlerinin etkilerine yer verilir.*
 - Toplum yaşamı üzerindeki etkileri ele alınır.*
- 9.1.9. Konum değişikliğinin etkilerine ilişkin kanıtlar ve mantıksal dayanaklar kullanarak çıkarımda bulunur.
- Mutlak konum ve göreceli konuma yer verilir.*
 - Türkiye'nin konumuna yer verilir.*
- 9.1.10. Haritayı oluşturan unsurlardan yararlanarak harita kullanır.
- Harita projeksiyonlarına yer verilir.*

- b) *Farklı harita türlerine ve kullanım amaçlarına yer verilir.*
- c) *Harita ölçeği ile uzunluk ve alan arasındaki bağlantıya örneklerle yer verilir.*
- ç) *Arazi çalışmaları, doğa eğitimleri, oryantiring sporu vb. etkinliklerde harita kullanımının öneme değinilir.*
- 9.1.11. Harita kullanımının tarihsel süreç içinde değişimini teknolojik gelişmelerle ilişkilendirir.
- a) *Tarihsel süreç içinde harita çiziminde ve kullanımında meydana gelen teknolojik gelişmeler ele alınır.*
- b) *Harita kullanımının günlük hayatla (adres bulma, trafik yoğunluğu, konum paylaşma vb.) ilişkisi ele alınır.*
- c) *İnternet tabanlı çalışan haritalar incelenir.*
- 9.1.12. Haritaları kullanarak başarılar elde etmiş önemli kişiler örneklendirilir.
- Atatürk'ün harita kullanımındaki özeni nedeniyle birçok savaşı kazandığı vurgulanır.*
- 9.1.13. Bilgilerin haritalara aktarılmasında kullanılacak yeni yöntemler tasarlar.
- a) *Haritacılık tarihinde önemli yeri olan Türk-Müslüman bilim insanları ve bu bilim insanlarının çalışmaları üzerinde durulur.*
- b) *Harita çiziminde var olan yöntem ve teknikler ele alınır.*
- 9.1.14. Topografik ve tematik haritaları dönüştürerek gelecekte kullanılacak yeni haritalar tasarlar.
- a) *CBS'nin tanımı, bileşenleri, kullanım alanları, veri yapısı ve veri üretimi ele alınır.*
- b) *CBS'de kullanılan sorgulama ve analiz yöntemleriyle mevcut haritalar dönüştürülür.*
- 9.1.15. Haritalarda yeryüzü şekillerinin gösteriminde kullanılan yöntem ve teknikleri harita çiziminde uygular.
- a) *Haritalarda yeryüzü şekillerinin gösterilmesinde kullanılan yöntem ve tekniklere yer verilir.*
- b) *Farklı yöntem ve tekniklerle hazırlanmış haritalar üzerinde yeryüzü şekillerinin ayırt edilmesine yer verilir.*
- 9.1.16. Atmosferin katmanları ve özellikleri ile hava olaylarını ilişkilendirir.
- 9.1.17. Hava durumu ve iklimin yeryüzünün farklı bölgelerinde doğal ve beşeri sistemler üzerinde oluşturduğu etkileri değerlendirir.
- Örneklerle hava durumu ve iklim kavramları açıklanır.*
- 9.1.18. İklimlerin oluşumları ve dağılışında iklim elemanlarının etkisini değerlendirir.
- İklim elemanlarına ait temel kavramlara ve iklim elemanlarını etkileyen faktörlere yer verilir.*
- 9.1.19. İklim elemanlarından yola çıkarak yeryüzündeki iklim çeşitleri hakkında çıkarımda bulunur.
- Gerçek istasyonlara ait klimatolojik verilerin yer aldığı iklim grafikleri ile iklim haritaları incelenir.*
- 9.1.20. Küresel iklim değişikliğiyle ortaya çıkabilecek farklı iklim tiplerinin özellikleri ve dağılışlarının insan yaşamı ve çevre üzerindeki etkileri hakkında öngörü üretir.
- Küresel iklim değişikliğinin sebepleri üzerine geliştirilen kuramlar ele alınır.*

9.1.21. Türkiye’de görülen iklim çeşitliliğini fiziki ve beşeri coğrafya özellikleri ile ilişkilendirir.

- a) Türkiye’nin iklimini etkileyen faktörlere yer verilir.
- b) Türkiye’deki iklim elemanlarının özellikleri üzerinde durulur.
- c) Türkiye’de görülen iklim tipleri ve özelliklerine yer verilerek kültürel çeşitlilik ile ilişki kurulur.
- ç) Yaşanılan yerdeki iklim elemanlarına ait verilerden yararlanılarak tablo ve grafikler çizilir, günlük hayatla ilişkilendirilir.

Değerler

Sabır (kzm. 9.1.5), Vatanseverlik (kzm. 9.1.12, 9.1.13, 9.1.15, 9.1.16, 9.1.21), Öz denetim (kzm. 9.1.1), Saygı (kzm. 9.1.17, 9.1.19), Sorumluluk (kzm. 9.1.21).

Coğrafi Beceriler ve Çoklu Okuryazarlıklar

Coğrafi gözlem (kzm. 9.1.1, 9.1.8, 9.1.9, 9.1.17, 9.1.18, 9.1.21), Coğrafi sorgulama (kzm. 9.1.1, 9.1.2, 9.1.8, 9.1.17, 9.1.20, 9.1.21), Kanıt kullanma (kzm. 9.1.1, 9.1.4, 9.1.6, 9.1.8, 9.1.9, 9.1.18, 9.1.19), Zamanı algılama (kzm. 9.1.8, 9.1.20), Harita becerileri (kzm. 9.1.10, 9.1.11, 9.1.12, 9.1.13, 9.1.15), Arazi çalışması (kzm. 9.1.10), Değişim ve sürekliliği algılama (kzm. 9.1.11), Tablo, grafik ve diyagram hazırlama ve yorumlama (kzm. 9.1.18, 9.1.19). Mekânsal düşünme (kzm. 9.1.11, 9.1.12, 9.1.14).

9.2. Beşeri Sistemler

Ünite Açıklaması

Bu ünite de sırasıyla; yerleşmelerin gelişimini etkileyen faktörler, insan-mekân ilişkisi, kır-şehir yerleşmeleri, yerleşme doku ve tipleri, Türkiye’de yerleşmelerin dağılışı ve idari fonksiyonları, Türkiye’deki yer adları ile mekân ilişkisi konularına yönelik bilgi, beceri, tutum ve değerlerin kazandırılması amaçlanmaktadır.

Kazanım ve Açıklamaları

9.2.1. Yerleşmelerin gelişimini etkileyen faktörleri analiz eder.

- a) İnsan ve mekân ilişkisi ele alınır.
- b) Kır ve şehir yerleşmelerinin oluşumunda etkili olan faktörlere yer verilir.

9.2.2. Örnek incelemeler yoluyla yerleşme doku ve tiplerinin oluşumunda etkili olan faktörleri değerlendirir.

- a) Toplu ve dağınık yerleşmelerin oluşumunda etkili olan faktörlere yer verilir.
- b) Farklı iklim bölgelerinde görülen mesken yapı malzemeleri örneklendirilir.

9.2.3. Türkiye’de doğal, sosyal ve ekonomik faktörlerin, yerleşmelerin dağılışı üzerinde oluşturduğu etkiler hakkında somut kanıtlara dayalı çıkarımda bulunur.

- a) Türkiye’deki ilk yerleşme örneklerine (Göbeklitepe, Çatalhöyük, Alacahöyük vb.) yer verilir.
- b) Farklı amaçla hazırlanmış haritalar ile yerleşme haritaları karşılaştırılır.

9.2.4. Yakın çevresindeki yerleşmelerin kuruluş ve gelişiminde etkili olan doğal, sosyal, ekonomik ve kültürel özellikleri analiz eder.

Yaşadığı yerleşmenin özelliklerini sosyo-ekonomik yönden gelişmiş bir yerleşmenin özellikleri ile karşılaştırır.

- 9.2.5. Türkiye’de yerleşmelerin idari fonksiyonlarını, coğrafi koşullara uygunluğu açısından değerlendirir.
- a) *Büyükşehir, il, ilçe vb. idari yönetim birimi hâline getirilen yerleşmelerin coğrafi koşullara uygunluğu değerlendirilir.*
- b) *Türkiye’nin idari yapısı verilirken ülkenin mevcut sınırlar dâhilinde bölünmez bütünlüğüne vurgu yapılır.*
- 9.2.6. Yakın çevresindeki yerleşmelerin işlevselliğini ve estetiğini artırmaya yönelik proje hazırlayarak sunar.
- a) *Estetik değerler açısından görsel sanatlar, ölçek ve planlama açısından Matematik dersleri ile ilişki kurulur.*
- b) *Yaşadığı yerleşmelerin (mahalle, köy... vb.) sorunlarını çözmeye yönelik hazırladığı projenin idari birimlere sunulması sağlanır.*
- 9.2.7. Türkiye’de yer adları ile mekân arasındaki ilişkilere yönelik varsayımları sorgular.
- Yer adlarının tarihi hikâyeleri ortaya çıkarılır. Tarih ve edebiyat dersleri ile ilişki kurulur.*

Değerler

Vatanserverlik (kzm. 9.2.3, 9.2.4, 9.2.5, 9.2.6, 9.2.7), Sorumluluk (kzm. 9.2.4, 9.2.6.).

Coğrafi Beceriler

Coğrafi gözlem (kzm. 9.2.2, 9.2.4), Coğrafi sorgulama (kzm. 9.2.4, 9.2.5, 9.2.7), Kanıt kullanma (kzm. 9.2.3, 9.2.6), Mekânsal düşünme (kzm. 9.2.1, 9.2.4, 9.2.5, 9.2.7), Siyasi okuryazarlık (kzm. 9.2.5).

9.3. Küresel Ortam: Bölgeler ve Ülkeler

Ünite Açıklaması

Bu ünite de sırasıyla; yer, mekân, bölge kavramlarına, bölge belirlemede kullanılan ölçütlere, Dünya’daki farklı bölge örneklerine, bölge sınırlarının amaca göre değişebilirliğine, şekilsel ve işlevsel bölgeler konularına ilişkin bilgi, beceri, tutum ve değerlerin kazandırılması amaçlanmaktadır.

Kazanım ve Açıklamaları

- 9.3.1. Yer, mekân ve bölge arasındaki ilişkileri analiz eder.
- a) *Yer, mekân, bölge, mekânsal analiz kavramlarına yer verilir.*
- b) *Mekân analizinde kullanılan yöntemlere yer verilir.*
- 9.3.2. Yeryüzündeki farklı bölge örneklerini, özellikleri ve bölge belirlemede kullanılan ölçütler açısından değerlendirir.
- a) *Şekilsel ve işlevsel bölge kavramları açıklanarak örneklere yer verilir.*
- b) *Dünya ve Türkiye’de şekilsel ve işlevsel özelliklere göre oluşturulmuş bölgelerden örneklere yer verilir.*

9.3.3. Bölge sınırlarının amaca göre değişebilirliğinin nedenlerini sorgular.

Bölge sınırlarının değişimine güncel örnekler verilir(AB Bölgesi sınırının değişimi vb.).

9.3.4. Örneklerden yola çıkarak yaşadığı şehirdeki işlevsel bölgeleri sınıflandırır.

9.3.5. Şekilsel ve işlevsel özelliklere göre oluşturulmuş, farklı bölgelerde bulunan ülkelerin gelecekteki durumlarına yönelik öngörü üretir.

Mekânsal analiz becerileri ve CBS uygulamalarına yer verilir.

Coğrafi Beceriler ve Çoklu Okuryazarlıklar

Coğrafi sorgulama (kzm. 9.3.3, 9.3.5), Harita becerileri (kzm. 9.3.3), Değişim ve sürekliliği algılama (kzm. 9.3.3), Mekânsal düşünme (kzm. 9.3.1, 9.3.5). Siyasi okuryazarlık (kzm. 9.3.2, 9.3.5).

9.4. Çevre ve Toplum

Ünite Açıklaması

Bu üniteye sırasıyla; doğal çevrenin sınırlılığı, değişimi, insanların doğal çevreyi kullanma biçimlerinin ülkelerin gelişmişlik düzeyleriyle ilişkisi, doğal ortamda insan etkisiyle meydana gelen değişimlerin sonuçları, Türkiye’de doğal kaynak kullanımı nedeniyle ortaya çıkan sorunlar ve çözüm önerileri ile ilgili konularda bilgi, beceri, tutum ve değerlerin kazandırılması ile çevrenin korunmasına yönelik sivil toplum kuruluşlarının çalışmalarına katılım sağlanması amaçlanmaktadır.

Kazanım ve Açıklamaları

9.4.1. Doğal çevrenin sınırlılığını açıklar.

Besin zinciri ve taşıma kapasitesi kavramları üzerinde durulur.

9.4.2. Doğal çevrenin sınırlılığındaki değişimi geçmiş ve günümüz bağlamında karşılaştırarak geleceğine yönelik öngörü üretir.

Çevre etiği, sınırlı kaynak, tükenbilirlik, aşırı baskı, çevre sorunu ve sürdürülebilir kalkınma kavramlarının ilişkilendirilmesi sağlanır.

9.4.3. İnsanların doğal çevreyi kullanma biçimlerini, ülkelerin gelişmişlik düzeyleriyle ilişkilendirerek değerlendirir.

Farklı gelişmişlik seviyelerine sahip ülkeler örnek olarak verilir.

9.4.4. Doğal ortamda insan etkisiyle meydana gelen değişimlerin sonuçları hakkında çıkarımda bulunur.

a) Yakın çevresindeki örnek olaylardan hareketle insanın atmosfer, litosfer, hidrosfer ve biyosfer üzerindeki etkilerine yer verilir.

b) İnsanların doğal ortam üzerinde gerçekleştirdikleri değişimlerde, doğaya karşı duyarlı olmalarının gerekliliği vurgulanır.

9.4.5. Türkiye’de doğal kaynak kullanımı nedeniyle ortaya çıkan sorunların çözümüne yönelik fikir üretir.

a) Doğal kaynak kullanımına dayalı çevre sorunları ele alınır.

b) Doğal kaynakların sürdürülebilirliği için Türkiye ve dünyadaki başarılı uygulamalara örnekler verilir.

9.4.6. Çevrenin korunmasına yönelik sivil toplum kuruluşlarının çalışmalarına katılır.

Çevrenin korunmasına yönelik çalışma yürüten sivil toplum kuruluşlarına yer verilir.

Değerler

Sorumluluk (kzm. 9.4.2, 9.4.4, 9.4.5, 9.4.6), Saygı (kzm. 9.4.3), Vatanseverlik (kzm. 9.4.5).

Coğrafi Beceriler ve Çoklu Okuryazarlıklar

Coğrafi sorgulama (kzm. 9.4.1), Kanıt kullanma (kzm. 9.4.4), Değişim ve sürekliliği algılama (kzm. 9.4.2). Çevre okuryazarlığı (kzm. 9.4.1, 9.4.2, 9.4.3, 9.4.4, 9.4.5), Siyasi okuryazarlık (kzm. 9.4.6).

10. SINIF ÜNİTE, KAZANIM VE AÇIKLAMALARI

10.1. Doğal Sistemler

Ünite Açıklaması

Bu üniteye sırasıyla Dünya'nın tektonik oluşumu ve iç yapısı, jeolojik zamanlar, Türkiye'nin jeolojik geçmişi, yeryüzü şekillerinin oluşum süreçlerinde iç ve dış kuvvetlerin etkisi, yeryüzü şekillerinin oluşum süreçlerinde kayaçların etkisi, Türkiye'de iç ve dış kuvvetlerin yeryüzü şekillerinin oluşumuna etkisi ve ana yer şekilleri, yeryüzünün su varlığı, Türkiye'nin su varlığı, yeryüzündeki toprak ve bitki çeşitliliği, Türkiye'nin toprak ve bitki çeşitliliği konularına ilişkin bilgi, beceri, tutum ve değerlerin kazandırılması amaçlanmaktadır.

Kazanım ve Açıklamalar

10.1.1. Tektonik kavramı hakkındaki bilgisini değerlendirir.

Tektonizma ve alt kavramlarına (deprem, fay, levha... vb) ilişkin kavram haritası oluşturulur.

10.1.2. Dünya'nın tektonik oluşumunu kanıta dayalı olarak açıklar.

a) *Dünya'nın iç yapısı ile ilgili temel bilgiler verilir.*

b) *Levha tektoniğine yer verilir.*

c) *Dünyadaki tektonik olayların dağılışı irdelenir.*

10.1.3. Jeolojik devirlerde oluşan doğal süreçlerden yola çıkarak gelecekte Yerküre'de oluşabilecek değişimler hakkında fikir üretir.

Jeolojik devirlerin genel özelliklerine ve Türkiye'nin jeolojik geçmişine yer verilir.

10.1.4. İç kuvvetler ve yeryüzü şekillerinin oluşumu arasında ilişki kurar.

10.1.5. Kayaçların özellikleri ile yeryüzü şekillerinin oluşum süreçlerini ilişkilendirir.

Kayaçlar oluşum özelliklerine göre sınıflandırılır.

10.1.6. Kayaçları kullanarak bir ürün tasarlar.

Taşlardan, minerallerden farklı renklerde boyalar elde edildiği açıklanır. Görsel sanatlar ve bilişim teknolojileri dersleri ile ilişki kurulur.

- 10.1.7. Türkiye'deki yeryüzü şekillerinin oluşumu üzerinde iç kuvvetlerin etkisini değerlendirir.
Türkiye'deki faylar, levha hareketleri ve depremler arasındaki ilişkiye yer verilir.
- 10.1.8. Dış kuvvetler ve yeryüzü şekillerinin oluşumu arasında örneklere dayalı ilişki kurar.
- 10.1.9. Türkiye'deki yeryüzü şekillerinin oluşumu üzerinde dış kuvvetlerin etkisini değerlendirir.
- 10.1.10. İç ve dış kuvvetlerle ilgili ölçme araçlarının kalitesini ve standartlarını hedef kitlenin özelliklerine göre yeniden tasarlar.
Sismograf, anemometre, termometre vb. araçlar ele alınır.
- 10.1.11. Türkiye'deki ana yeryüzü şekillerini temel özellikleri ve dağılışı açısından değerlendirir.
- 10.1.12. Yeryüzü şekillerinin Türkiye'deki sosyal, kültürel ve ekonomik özelliklerin dağılımları üzerinde oluşturduğu doğrudan ve dolaylı etkileri tartışır.
- 10.1.13. Türkiye'deki yeryüzü şekillerinin kullanımından kaynaklanan sorunları inceler.
- 10.1.14. Yeryüzündeki su varlıklarının özellikleri hakkında genellemeler üretir.
Yeryüzündeki su varlıkları sınıflandırılır.
- 10.1.15. Türkiye'deki su varlıklarının genel özelliklerini ve dağılışı betimler.
Türkiye'de su varlıklarının dağılışı harita üzerinde gösterilir.
- 10.1.16. Türkiye'deki su varlıklarının dağılışı ile doğal ve beşeri sistemlerin oluşumu arasında ilişkiler kurar.
- 10.1.17. Yakın çevresindeki su varlığını tehdit eden sorunları saptar.
a) *Suyun canlılar için önemine vurgu yapılır.*
b) *Su kaynaklarının azaltılmasının ve kirletilmesinin canlılar üzerindeki etkisi tartışılır.*
- 10.1.18. Yakın çevresindeki su varlığının sürdürülebilir kullanımı için ilgili kurumlara proje sunar.
- 10.1.19. Yeryüzündeki toprak çeşitliliğini oluşum süreçleri ile ilişkilendirir.
a) *Toprağın oluşumunda etkili olan faktörler üzerinde durulur.*
b) *Toprak türleri ve dağılışlarına yer verilir.*
- 10.1.20. Türkiye'deki toprakların dağılışı etkileyen faktörler ile toprak tiplerini ilişkilendirir.
Türkiye'de toprak çeşitlerinin dağılışına yer verilir.
- 10.1.21. Yakın çevresindeki toprak kullanımını verimlilik açısından sorgular.
Toprağın önemi ve sürdürülebilir tarım vurgulanır.
- 10.1.22. Toprağın korunmasına yönelik çalışmaları destekler.
a) *Türkiye'de toprak erozyonunun etkisine vurgu yapılır.*
b) *Toprağın korunması ve verimli kullanımına yönelik projelere gönüllü olarak destek verilir.*

10.1.23. Bitki topluluklarını ve türlerini özelliklerine göre sınıflandırır.

Farklı disiplinlerdeki bitki sınıflandırmalarına yer verilir.

10.1.24. Bitkileri sınıflandırma ölçütleri geliştirir.

Oluşturduğu ölçütlere göre bitki topluluklarını sınıflandırır.

10.1.25. Bitki topluluklarının dağılışı üzerinde iklim ve yeryüzü şekillerinin oluşturduğu etkileri değerlendirir.

Bitki topluluklarının dağılışına etki eden etmenler ele alınır.

10.1.26. Bitkilerden yararlanarak disiplinler arası bir çalışma ile yaşamdaki çeşitli sorunların çözümüne yönelik proje geliştirir.

Bitkilerin beşeri ve ekonomik faaliyetlerdeki kullanımı üzerinde durulur.

10.1.27. Türkiye'deki doğal bitki topluluklarının dağılışını yetişme şartları açısından analiz eder.

Türkiye bitki dağılış haritalarından faydalanılır.

10.1.28. Türkiye'deki endemik bitkilerin korunması için sorumluluk alır.

Türkiye'deki endemik ve relict bitkilerin dağılışı, önemi ve korunması gerekliliği üzerinde durulur.

10.1.29. Yakın çevresini bitkilerle güzelleştirmeye yönelik proje geliştirerek ilgili kişi ve kurumlara sunar.

a) *Yakın çevresinde yer alan bitki çeşitleri incelenir.*

b) *Peyzaj kavramı açıklanır ve farklı disiplinlerdeki örnek çalışmalar incelenir.*

Değerler

Sorumluluk (kzm. 10.1.18, 10.1.21, 10.1.22, 10.1.25, 10.1.27, 10.1.28).

Coğrafi Beceriler ve Çoklu Okuryazarlıklar

Arazide çalışma (kzm. 10.1.4, 10.1.5, 10.1.6, 10.1.7, 10.1.8, 10.1.9, 10.1.17, 10.1.23), Coğrafi gözlem (kzm. 10.1.1, 10.1.4, 10.1.5, 10.1.6, 10.1.7, 10.1.8, 10.1.9, 10.1.23, 10.1.28), Coğrafi sorgulama (kzm. 10.1.3, 10.1.4, 10.1.7, 10.1.12, 10.1.17), Değişim ve sürekliliği algılama (kzm. 10.1.2, 10.1.3, 10.1.9, 10.1.19), Harita becerileri (kzm. 10.1.1, 10.1.11, 10.1.12, 10.1.15, 10.1.19, 10.1.20, 10.1.25, 10.1.27, 10.1.28), Kanıt kullanma (kzm. 10.1.2, 10.1.3, 10.1.5), Zamanı algılama (kzm. 10.1.9), Çevre okuryazarlığı (kzm. 10.1.17, 10.1.22, 10.1.28), Mekânsal düşünme (kzm. 10.1.7, 10.1.9, 10.1.11, 10.1.12, 10.1.13, 10.1.16, 10.1.17, 10.1.20, 10.1.21, 10.1.25, 10.1.26, 10.1.27, 10.1.28, 10.1.29), Siyasi okuryazarlık (kzm. 10.1.17, 10.1.21).

10.2. Beşeri Sistemler

Ünite Açıklaması

Bu ünite de sırasıyla; nüfus özellikleri ve nüfusun önemi, dünya nüfusunun tarihsel süreçteki değişimi, nüfusun dağılışı üzerinde etkili olan faktörler, nüfus piramitlerinden yararlanarak nüfusun yapısıyla ilgili çıkarımlar, Türkiye'de nüfusun tarihsel seyri, Türkiye nüfusunun dağılışında etkili olan faktörler, ülkelerin farklı dönemlerde izledikleri nüfus politikalarına ve sonuçlarına Türkiye nüfusunun yapısal özellikleri, ta-

rihsel süreçteki göçlerin nedenleri ve sonuçları, Türkiye'deki göçlerin sebep ve sonuçları, göçün mekânsal etkileri, günümüzdeki ekonomik faaliyetlerin mekânla ilişkisine ekonomik faaliyetlerin temel özelliklerine, ekonomik faaliyetlerin ülkelerin gelişmişlik düzeyleriyle olan ilişkisi konularına ilişkin bilgi, beceri, tutum ve değerlerin kazandırılması amaçlanmaktadır.

Kazanım ve Açıklamaları

- 10.2.1. İstatistiki verilerden yararlanarak nüfus özellikleri ve nüfusun önemi hakkında çıkarımlarda bulunur.
- a) *Nüfus artış ve azalışının olumlu ve olumsuz etkilerine örnek ülkeler üzerinden yer verilir.*
 - b) *Nitelikli genç nüfusun ülkelerin kalkınmasındaki önemi vurgulanır.*
 - c) *Nüfus artış hızı ile ülkelerin kalkınması arasındaki ilişkiye yer verilir.*
- 10.2.2. Nüfusun dağılışı üzerinde etkili olan faktörler ile dünya nüfusunun dağılışını ilişkilendirir.
- a) *Nüfus yoğunluğu kavramına yer verilir.*
 - b) *CBS uygulamaları ile nüfus haritaları üretilir.*
- 10.2.3. Dünya nüfusunun tarihsel süreçteki değişimi ve mekânsal dağılışına ilişkin istatistiksel verileri inceleyerek gelecekteki değişimine ilişkin öngörü üretir.
- İstatistiki verileri kullanarak matematik dersi ile tarihsel süreç açısından tarih dersi ile ilişki kurulur.*
- 10.2.4. Nüfus piramitlerinden hareketle nüfusun yapısıyla ilgili çıkarımlarda bulunur.
- a) *Nüfus piramitlerinin özelliklerine yer verilir.*
 - b) *Farklı nüfus piramitlerine sahip ülkeler karşılaştırılır.*
- 10.2.5. Türkiye nüfusunun tarihsel süreçteki değişimini ve mekânsal dağılışını istatistiksel verilere dayalı olarak sosyal, kültürel ve ekonomik faktörler ile ilişkilendirir.
- a) *İstatistiki verileri kullanarak matematik, tarihsel süreç açısından tarih, popülasyon dinamiği açısından biyoloji ile ilişki kurulur.*
- 10.2.6. Güncel verilerle Türkiye nüfusunun yapısal özelliklerini analiz ederek gelecekteki durumuna ilişkin haritalar tasarlar.
- 10.2.7. Göç kavramının farklı disiplinlerdeki ortak özelliklerini temel alarak göç olgusu hakkında genel ilkeler oluşturur.
- a) *Bütün canlılarda ekoloji, biyoloji, sosyoloji ve tarih gibi disiplinlere göre göçün ortak nedenleri ve sonuçları ele alınır.*
 - b) *Coğrafya bilimi açısından göçün neden ve sonuçları incelenir.*
- 10.2.8. Edebî ve tarihî metin, belge ve haritalardan yararlanarak dünyadaki göçlerin nedenleri ve sonuçları hakkında çıkarımlarda bulunur.
- a) *Tarihteki önemli Türk göçlerinin sebepleri üzerinde durulur.*
 - b) *Göç ile ilgili edebî ürünler incelenir.*
 - c) *Göç türleri ele alınır.*

ç) Güncel mülteci göçlerine yer verilir.

10.2.9. Türkiye'deki göçleri neden ve sonuçları açısından değerlendirir.

a) Cumhuriyet'ten günümüze gerçekleşen iç ve dış göçlerin ekonomik, sosyal ve kültürel etkilerine yer verilir.

b) Türkiye'ye göç etmek zorunda kalan topluluklara karşı saygılı ve paylaşımcı bir tutum sergilemenin gerekliliği vurgulanır.

10.2.10. Türkiye'den beyin göçünün nedenlerini sorgular.

Beyin göçü ile Türkiye'den giden seçkin kişilere yer verilir.

10.2.11. Türkiye'de göçle birlikte yaşanan sorunların çözümüne yönelik fikir üretir.

10.2.12. Yakın çevresindeki göç hareketlerini değerlendirir.

a) Tersine göç hareketleri için seçkin kişilerin kırsal yerleşme model ve projelerine yer verilir.

b) Atatürk'ün İdeal Cumhuriyet Köyü projesi gibi farklı projeler ele alınır.

10.2.13. Ülkelerin farklı dönemlerde izledikleri nüfus politikaları ile sonuçlarını ilişkilendirir.

Ülkelerin nüfus politikaları uygulamalarının önemi vurgulanır.

10.2.14. Türkiye'nin nüfus politikalarını gerekçeleri açısından değerlendirir.

TÜİK verilerinden hareketle oluşturulan grafik, tablo vb. kullanılarak Türkiye'de nüfus politikalarındaki değişimin yorumlanması sağlanır.

10.2.15. Ekonomik faaliyetleri temel özelliklerine göre sınıflandırır.

Birincil, ikincil, üçüncül, dördüncül ve beşincil faaliyetlere yer verilir.

10.2.16. Türkiye'de ekonomik faaliyetlerdeki değişimleri sorgulayarak kendisi için kariyer planı hazırlar.

Yapay zekâ, inovasyon konularına yer verilir.

10.2.17. Ekonomik faaliyet türlerinin oransal dağılımı ile ülkelerin gelişmişlikleri arasındaki ilişkiyi değerlendirir.

Değerler

Dostluk (kzm. 10.2.8), Vatanseverlik (kzm.10.2.9, 10.2.12, 10.2.16), Sorumluluk (kzm. 10.2.12, 10.2.16, 10.2.17), Yardımseverlik (kzm. 10.2.13).

Coğrafi Beceriler ve Çoklu Okuryazarlıklar

Coğrafi gözlem (kzm.10.2.12), Coğrafi sorgulama (kzm.10.2.4, 10.2.10, 10.2.16), Değişim ve sürekliliği algılama (kzm. 10.2.2, 10.2.5, 10.2.13), Harita becerileri (kzm.10.2.3, 10.2.5,10.2.6, 10.2.8), Tablo, grafik ve diyagram hazırlama ve yorumlama (kzm. 10.2.1, 10.2.2, 10.2.4, 10.2.5, 10.2.7, 10.2.14), Siyasi okuryazarlık (kzm. 10.2.5, 10.2.9, 10.2.13, 10.2.17).

10.3. Küresel Ortam: Bölgeler ve Ülkeler

Ünite Açıklaması

Bu üniteye sırasıyla; dünya üzerinde bulunan önemli ulaşım hatlarının bölgesel ve küresel etkileri, ulaşım alanında örnek olabilecek rol modellere ilişkin bilgi, beceri, tutum ve değerlerin kazandırılması amaçlanmaktadır.

Kazanım ve Açıklamaları

10.3.1. Uluslararası ulaşım ağlarını bölgesel ve küresel etkileri açısından değerlendirir.

Kuzey Atlantik Deniz Yolu, Kuzey Amerika, Avrupa, Asya Demiryolları gibi ulaşım ağlarına yer verilir.

10.3.2. Uluslararası ulaşım ağlarının tarihsel ve mekânsal gelişimini dikkate alarak potansiyel değeri olan yeni ulaşım ağları önerir.

a) Geçmişten günümüze önemli kara yolu, deniz yolu, demir yolu, hava yolu uluslararası ulaşım ağlarına yer verilir.

b) Kanal İstanbul'un açılması, Panama Kanalı'nın genişletilmesi gibi örnekler ele alınır.

10.3.3. Tarihi ticaret yollarını Türkiye'nin konumu açısından değerlendirir.

a) Kral Ticaret Yolu, İpek Yolu, Baharat Yolu vb. yollara yer verilir.

b) Tarihi ticaret yollarını canlandırmaya yönelik projeler ele alınır.

10.3.4. Ulaşım ağlarının yakın çevresinde oluşturduğu sosyal, kültürel ve ekonomik etkilerini sorgular.

10.3.5. Ulaşım ve iletişim alanına yön veren kişilerin başarılarını inceler.

A. Graham Bell, Steve Jobs, Elon Musk vb. örnekler ele alınır.

Değerler

Vatanseverlik (kzm.10.3.3).

Coğrafi Beceriler ve Çoklu Okuryazarlıklar

Coğrafi gözlem (kzm. 10.3.4), Coğrafi sorgulama (kzm. 10.3.1, 10.3.3, 10.3.4), Değişim ve sürekliliği algılama (10.3.2,10.3.3), Mekânsal düşünme (kzm. 10.3.1, 10.3.3), Harita becerileri (kzm. 10.3.1, 10.3.2,10.3.3), Siyasi okuryazarlık (kzm. 10.3.1, 10.3.2, 10.3.3).

10.4. Çevre ve Toplum

Ünite Açıklaması

Bu üniteye sırasıyla; afetlerin oluşum nedenleri ve özellikleri, dünyada ve Türkiye'de afetlerin dağılımları ve etkileri, küresel iklim değişikliğine bağlı olarak Türkiye'deki afetlerin gelecekteki değişimi ve dağılışı, afetlerden korunma yöntemleri, afetler konusunda başarılı kişiler, yaşadığı yerin afet risk analizi ile ilgili konulara ilişkin bilgi, beceri, tutum ve değerlerin kazandırılması amaçlanmaktadır.

Kazanım ve Açıklamaları

10.4.1. Afetlerin oluşum nedenleri hakkında çıkarımlarda bulunur.

Afet türleri ele alınır.

10.4.2. Dünyada ve Türkiye'de afetlerin dağılışları ile etkilerini ilişkilendirir.

CBS uygulamaları ile afet haritaları yapılır.

10.4.3. Küresel iklim değişikliğine bağlı olarak Türkiye'deki afetlerin gelecekteki değişimi ve dağılışına yönelik çıkarımda bulunur.

Küresel iklim değişikliğinin Türkiye'deki etkilerine yer verilir.

10.4.4. Afetlerden korunma yöntemleri hakkında farklı disiplinlerden yararlanarak proje geliştirip ilgili kişi ve kurumlara sunar.

a) Farklı ülkelerde afetlerden korunmaya yönelik STEM, Maker vb. uygulamalar ele alınır.

b) Afetler konusunda bireylere düşen sorumluluklara değinilir.

10.4.5. Yaşadığı yerin afet risk analizini yaparak disiplinler arası risk veya kriz yönetimini planlar.

Risk analizi ve kriz yönetimi kavramları üzerinde durulur.

Değerler

Sorumluluk (kzm. 10.4.4), Vatanseverlik (kzm. 10.4.6).

Coğrafi Beceriler ve Çoklu Okuryazarlıklar

Coğrafi gözlem (kzm. 10.4.5), Coğrafi sorgulama (kzm. 10.4.2, 10.4.4, 10.4.5), Değişim ve sürekliliği algılama (kzm. 10.4.3), Harita becerileri (kzm. 10.4.2), Mekânsal düşünme (kzm. 10.4.1, 10.4.2, 10.4.5), Kanıt kullanma (kzm. 10.4.3), Çevre okuryazarlığı (kzm. 10.4.3).

11. SINIF ÜNİTE, KAZANIM VE AÇIKLAMALARI

11.1. Doğal Sistemler

Ünite Açıklaması

Bu üniteye sırasıyla; biyoçeşitlilik, ekosistem ve işleyişi, Türkiye'de yok olmuş ya da risk altındaki ekosistemler konularına ilişkin bilgi, beceri, tutum ve değerlerin kazandırılması ile çevrenin korunmasına yönelik çalışmalara katılım sağlanması amaçlanmaktadır.

Kazanım ve Açıklamalar

11.1.1. Biyoçeşitliliğin oluşumu ve azalmasında çeşitli faktörlerin etkilerini neden-sonuç ilişkisi içinde analiz eder.

a) Yaşamın ortaya çıkışı, çeşitlenmesi, yeryüzüne dağılımı ve insan faaliyetlerinin biyoçeşitlilik üzerindeki etkileri üzerinde durulur.

- b) Yeryüzündeki biyomlar ve dağılışı ele alınır.
- c) Türkiye’de ve Dünya’da nesli tükenme tehlikesinde olan bitki ve hayvan türlerine örnekler verilir.
- 11.1.2. Yakın çevresinin biyoçeşitlilik haritasını oluşturur.
- Çeşitli kurum ve kuruluşlardan (Üniversiteler, Doğa Koruma Milli Parklar Müdürlüğü vb.) biyoçeşitlilik ile ilgili veriler elde edilir.*
- 11.1.3. Ekosistemi oluşturan unsurları ayırt eder.
- Ekosistemin kavram haritasını oluşturulur.*
- 11.1.4. Ekosistemin işleyişini analiz eder.
- a) *Besin zinciri ile madde döngüleri ve enerji akışına yer verilir.*
- b) *İnsan faaliyetlerinin besin zinciri, madde döngüleri ve enerji akışına etkileri örneklendirilir.*
- 11.1.5. Türkiye’de yok olmuş ya da yok olma riski altındaki ekosistemlerde doğal etkileri ve insan etkilerini sorgular.
- a) *Ramsar Sözleşmesi’ne vurgu yapılır.*
- b) *Türkiye’deki sulak alanların endemik zenginliğinin önemi ve korunmasının gerekliliği üzerinde durulur.*
- 11.1.6. Yakın çevresindeki bir ekosistemi korumak için toplumsal farkındalık çalışması yapar.
- Çevre ve doğa konusunda çalışmalar yürüten STK’ler ile iş birliği yapılabilir.*
- 11.1.7. Ekosistemi korumak için var olanlardan yola çıkarak yeni ürünler tasarlar.
- Biyoçeşitliliği koruma ve atıkların azaltılması amaçları vurgulanır.*

Değerler

Sorumluluk (kzm. 11.1.5, 11.1.6, 11.1.7.).

Coğrafi Beceriler ve Çoklu Okuryazarlıklar

Arazi çalışması (kzm. 11.1.2, 11.1.6), Coğrafi gözlem (kzm. 11.1.2), Coğrafi sorgulama (kzm. 11.1.1, 11.1.3, 11.1.4, 11.1.5), Harita becerileri (kzm. 11.1.1, 11.1.2), Kanıt kullanma (kzm.11.1.4), Zamanı algılama (kzm. 11.1.1), Çevre okuryazarlığı (kzm. 11.1.5, 11.1.6, 11.1.7), Mekânsal düşünme (kzm. 11.1.1, 11.1.3, 11.1.6).

11.2. Beşeri Sistemler

Ünite Açıklaması

Bu ünite de sırasıyla; Dünya’daki ve Türkiye’deki şehirler ile dağılışı na etki eden coğrafi faktörler, şehirlerin fonksiyonel özelliklerinin tarihsel süreçteki değişimi, seyyahların hayatları, şehirlerin dokusal ve fonksiyonel özelliğinden kaynaklı sorunlar ve çözüm önerileri, Dünya’daki ve Türkiye’deki şehirlerin fonksiyonlarının küresel ve bölgesel etkileri, doğal ve beşeri unsurların üretim dağıtım ve tüketim süreçleri üzerindeki etkileri, doğal kaynakların kullanımı ile ülkelerin gelişmişliği arasındaki ilişki, Türkiye’deki doğal kaynak ve ekonomi ilişkisi, Türkiye ekonomisinin sektöre dağılımı, Türkiye’de tarım sektörünün özellikleri ve ekonomideki yeri, Türkiye’de madenler, enerji kaynakları ve enerji sorunu, Türkiye sanayisi, ülke ekonomisindeki

yeri ve Endüstri 4.0 kapsamındaki gelişmeler ile ekonomi alanındaki başarılı kişilere yönelik konularda bilgi, beceri, tutum ve değerlerin kazandırılması amaçlanmaktadır.

Kazanım ve Açıklamaları

11.2.1. Dünyadaki ve Türkiye'deki şehirlerin dağılımına etki eden coğrafi faktörleri karşılaştırır.

Şehirlerin ortaya çıkışı ve gelişimini etkileyen faktörler ele alınır.

11.2.2. Şehirlerin fonksiyonel özelliklerinin tarihsel süreçteki değişimini dikkate alarak geleceğe yönelik öngörü üretir.

a) Örnek şehir incelemelerine yer verilir. Tarihsel süreç bağlamında tarih dersi ile ilişki kurulur.

b) Şehirlerin konu edildiği edebi metinlere yer verilerek edebiyat dersi ile ilişki kurulur.

11.2.3. Seyyahların hayatlarını inceleyerek çağdaş seyyah olmaya özenir.

a) Evliya Çelebi, Kâtip Çelebi, Marco Polo gibi seçkin kişilerden örnek verilir.

b) Günümüz gezginlerinin hazırladığı günce (blog) yazıları incelenir.

11.2.4. Yaşadığı şehrin dokusal ve fonksiyonel özelliğinden kaynaklı sorunlara çözüm yolları üretir.

11.2.5. Sosyal, kültürel, doğal ve ekonomik etkileşimleri yansıtan şehir planı oluşturur.

a) Şehir ve bölge planlamalarında coğrafi unsurları dikkate almanın önemi açıklanır.

b) Görsel sanatlar ile ilişki kurularak şehir planlarındaki estetik özellikler üzerinde durulur.

11.2.6. Dünya'daki ve Türkiye'deki önemli şehirlerin fonksiyonlarını, bölgesel ve küresel etkileri bakımından karşılaştırır.

Tarihsel süreçte şehirlerin fonksiyonel özelliklerindeki değişimlerin küresel etkilerine yer verilir.

11.2.7. Yakın çevresindeki şehirleri disiplinler ölçütlere göre değerlendirir.

a) Tarihî, mimari, coğrafi vb. ölçütler ele alınır.

b) Türkiye'den örneklerle "Sakin Şehirler"e yer verilir.

c) Sakin şehir ölçütlerine göre yaşanan şehir değerlendirilir.

11.2.8. Doğal ve beşeri unsurları üretim, dağıtım ve tüketim süreçleri üzerindeki etkisi açısından değerlendirir.

11.2.9. Çevresindeki bir ürünün ekonomik değerini geliştirmeye yönelik proje hazırlayıp ilgili kişi ve kurumlara sunar.

Ekonomik değeri geliştirilen ürün, belirlenen ölçütlere göre değerlendirilir.

11.2.10. Doğal kaynakların kullanımı ile ülkelerin gelişmişliği arasındaki ilişkiyi sorgular.

a) Doğal kaynakları sınıflandırır.

b) Tarihsel süreçte "doğal kaynakların değeri ve kullanımındaki değişime" farklı bölgelerden örnekler verilir.

11.2.11. Yakın çevresinde ekonomik değeri olan doğal kaynakların kullanımını inceler.

Doğal kaynaklar ile ekonomi arasındaki ilişkiye yer verilir.

11.2.12. Türkiye'deki doğal kaynaklar ile ekonomi arasındaki ilişkiyi analiz ederek uzun vadeli ekonomik planlar hazırlar.

Türkiye'de uygulanan ekonomi politikaları mekânsal etkileri açısından ele alınır.

11.2.13. Türkiye ekonomisinin sektörel dağılımından hareketle ülke ekonomisi hakkında çıkarımlarda bulunur.

Tarihsel süreçte sektörel değişime yer verilir.

11.2.14. Türkiye'de tarım sektörünün dağılımını inceler.

a) Tarım, hayvancılık, ormancılık ve balıkçılıkla ilgili temel kavramlara yer verilir.

b) Türkiye'de tarımsal üretimi etkileyen faktörlere yer verilir.

11.2.15. Tarım sektörünün Türkiye ekonomisindeki yerini değerlendirir.

a) Modern tarım yöntemleri uygulayan ülkelerin (Hollanda, İsrail gibi) tarım ekonomilerinden ör-nekler verilir.

b) Türkiye'de yetiştirilen başlıca tarımsal ürünlerin dağılımına yer verilir.

c) Ülkelerin, tarımsal üretimdeki yeterliliğinin önemine yer verilir.

11.2.16. Türkiye'de tarım sektörünün sorunlarını analiz ederek çözümüne yönelik disiplinler arası öneriler getirir.

11.2.17. Türkiye'de madenlerin ve enerji kaynaklarının dağılımını inceler.

a) Madenlerin ve enerji kaynaklarının başlıca özelliklerine (rezerv, kullanım alanları vb.) yer verilir.

b) Madenlerin ve enerji kaynaklarının dağılımı harita, grafik ve tablolar üzerinden gösterilir.

c) Ülkemizde yaşanan maden kazalarına değinilerek madenlerde alınması gereken iş sağlığı ve güvenliği önlemlerine yer verilir.

11.2.18. Türkiye'deki maden ve enerji kaynaklarının mekânsal dağılımını dikkate alarak etkin kullanım planı oluşturur.

11.2.19. Türkiye'de enerji sorununu çözmeye yönelik geliştirilen projelerin etkililiğini değerlendirir.

Nükleer enerji, güneş, rüzgâr, dalga, biyokütle enerjisi vb. projeler ele alınır.

11.2.20. Yakın çevresinde ekonomik faaliyetlerin doğal sistemler üzerinde oluşturduğu etkileri analiz eder.

Çevresel etki değerlendirmesi (ÇED) kavramı üzerinde durulur.

11.2.21. Türkiye sanayisinin, ülke ekonomisindeki yerini dikkate alarak Endüstri 4.0'a geçiş için fikir üretir.

a) Türkiye'de sanayiyi etkileyen faktörlere yer verilir.

b) Türkiye'deki sanayi kolları açıklanır.

c) Türkiye'nin farklı dönemlere ait sanayi hamlelerine yer verilir.

ç) Gelecekte önemi artacak olan sanayi kolları üzerinde durulur.

11.2.22. Yakın çevresindeki organize sanayi bölgelerini geliştirmeye yönelik proje önerisi hazırlar.

11.2.23. Dünyada ve Türkiye’de ekonomi alanında başarılı olan kişileri inceleyerek kendisi için kariyer planı geliştirir.

Değerler

Vatanseverlik (kzm. 11.2.4, 11.2.12, 11.2.16, 11.2.18, 11.2.19, 11.2.21), Sorumluluk (kzm. 11.2.4, 11.2.16, 11.2.18, 11.2.19), Adalet (kzm. 11.2.17).

Coğrafi Beceriler ve Çoklu Okuryazarlıklar

Arazi çalışması (kzm. 11.2.7), Coğrafi gözlem (kzm. 11.2.3, 11.2.4, 11.2.7), Coğrafi sorgulama (kzm. 11.2.1, 11.2.2, 11.2.4, 11.2.6, 11.2.8, 11.2.10, 11.2.11, 11.2.12, 11.2.14, 11.2.15, 11.2.16, 11.2.17, 11.2.19, 11.2.21, 11.2.23), Değişim ve sürekliliği algılama (11.2.2, 11.2.6, 11.2.10, 11.2.12, 11.2.13, 11.2.21), Kanıt kullanma (kzm.11.2.7), Harita becerileri (kzm. 11.2.15, 11.2.18), Çevre okuryazarlığı (kzm. 11.2.19, 11.2.20, 11.2.22), Mekânsal düşünme (kzm. 11.2.2, 11.2.3, 11.2.4, 11.2.5, 11.2.6, 11.2.7, 11.2.11, 11.2.18, 11.2.20), Tablo, grafik ve diyagram hazırlama ve yorumlama (kzm.11.2.14, 11.2.17), Siyasi okuryazarlık (kzm. 11.2.12, 11.2.19).

11.3. Küresel Ortam: Bölgeler ve Ülkeler

Ünite Açıklaması

Bu üniteye sırasıyla; kültürü oluşturan unsurlar, ilk kültür merkezleri, kültür-coğrafya ilişkisi, jeokültürel bölge kavramı, jeokültürel dokunun korunması, jeokültür bölgelerinin yeryüzünde dağılışı, Türk kültürünün yayılış alanları, Türk kültür bölgeleri ile Türkiye arasındaki bağlar, Türkiye’nin tarih boyunca medeniyetler merkezi olmasının nedenleri, ülkeler ve bölgeler arasındaki ticaretle ham madde, üretim ve pazar alanları, dünya ve Türkiye ekonomisini etkileyen faktörler, ülkeler arası etkileşimde turizm, sanayileşmiş bir ülkenin sanayileşme süreci, farklı gelişmişlik düzeylerine sahip ülkelerde tarım-ekonomi ilişkisi; bölgesel ve küresel ölçekte örgütler konularına yönelik bilgi, beceri, tutum ve değerlerin kazandırılması amaçlanmaktadır.

Kazanım ve Açıklamaları

11.3.1. İlk kültür merkezlerinin ortaya çıkışı, yayılışı ve dağılışını etkileyen faktörleri analiz eder.

a) *Kültürü oluşturan unsurlara yer verilir.*

b) *İlk kültür merkezlerine yer verilir.*

11.3.2. Kültür ve coğrafya arasındaki ilişkiyi genelleleyen çıkarımlar üretir.

Kültür ve coğrafya arasındaki ilişki; edebiyat, müzik, din, tarih vb. farklı disiplinlerden seçilen örneklerle açıklanır.

11.3.3. Jeokültürel bölgelerin yeryüzünde dağılışına etki eden faktörleri disiplinler arası bakış açısıyla analiz eder.

a) *Jeokültürel bölge kavramı üzerinde durulur.*

b) *Farklı kültür bölgelerinin dağılış ve yayılış güzergâhları (İslam, Çin, Hint, Batı, Doğu, Slav-Rus ve Afrika kültür bölgeleri) dikkate alınarak kültür ile mekân arasındaki ilişkiye yer verilir.*

c) *Kültürel çeşitliliğin önemine değinilerek farklı kültürlerle karşı saygılı olmanın gerekliliği vurgulanır.*

- 11.3.4. Jeokültürel dokunun korunmasına yönelik çalışmalara katılır.
Kültürel özellikleri korumaya ve geliştirmeye yönelik kurum ve kuruluşlar ele alınır.
- 11.3.5. Türk kültürünün tarihsel süreçte mekânsal dağılışının oluşturduğu etkileri analiz eder.
a) *Türk kültürünün dağılışına etki eden coğrafi etmenler ele alınır.*
b) *Türk kültürünü oluşturan maddi ve manevi unsurlara yer verilir.*
- 11.3.6. Türk kültür bölgeleri ile Türkiye arasındaki tarihi ve kültürel bağları analiz eder.
Türk kültür bölgelerine örnekler verilir.
- 11.3.7. Yakın çevresindeki kültürel çeşitliliği keşfeder.
Kendi aile kültürünü incelemesi sağlanır.
- 11.3.8. Türkiye'nin tarih boyunca medeniyetler merkezi olması ile coğrafi konumu arasında ilişki kurar.
Türkiye topraklarında kurulmuş olan medeniyetlere yer verilir.
- 11.3.9. Ülkeler ve bölgeler arasındaki ticaret ile ham madde, üretim ve pazar alanlarını ilişkilendirir.
Dünya üzerindeki önemli ham madde, üretim ve pazar alanlarının oluşumunda etkili olan faktörler ele alınır.
- 11.3.10. Dünya ve Türkiye ekonomisini etkileyen küresel faktörleri karşılaştırmalı olarak analiz eder.
a) *Dünya ekonomisini etkileyen coğrafi faktörlere yer verilir.*
b) *Türkiye'nin G20 içinde bulunduğu açıklanır.*
- 11.3.11. Ülkeler arası etkileşimde turizm faaliyetlerinin sosyal, kültürel ve ekonomik etkilerini artırmaya yönelik fikir üretir.
Turizm kavramı ve turizm çeşitleri üzerinde durulur.
- 11.3.12. Sanayileşmiş bir ülkenin tarihsel süreçte sanayileşme nedeniyle geçirdiği değişimleri analiz eder.
a) *Sanayileşmenin tarihsel gelişimine yer verilir.*
b) *İngiltere, Almanya, Japonya, Güney Kore vb. ülke örnekleri ele alınır.*
c) *Sanayileşmiş ülkeler ile Türkiye'nin tarihsel süreçte geçirdiği değişimler karşılaştırılır.*
- 11.3.13. Farklı gelişmişlik düzeylerine sahip ülkelerin tarım-ekonomi ilişkisini değerlendirir.
Hollanda, İsrail, İngiltere gibi tarım sektöründe gelişmiş ülkeler ile Hindistan, Nijerya gibi gelişmiş ülke örnekleri incelenir.
- 11.3.14. Bölgesel ve küresel ölçekteki örgütleri etki alanları açısından değerlendirir.
BM, NATO, AB vb. örgütlere yer verilir.
- 11.3.15. Bölgesel ve küresel ölçekte sorunların çözümü için alternatif bir örgüt tasarlar.
Bölgesel ve küresel ölçekte sorunların çözümü ve işbirliği için faaliyet gösterecek alternatif bir örgütün amaç ve ilkeleri ele alınır.

11.3.16. Türkiye'nin küresel ve bölgesel ölçekteki siyasi, askeri ve ekonomik örgütlerle ilişkisini değerlendirerek bunu arttırmaya yönelik fikir üretir.

Değerler

Saygı (kzm. 11.3.2, 11.3.3, 11.3.7), Vatanseverlik (kzm. 11.3.5, 11.3.6, 11.3.8, 11.3.16), Sorumluluk (kzm. 11.3.4).

Coğrafi Beceriler ve Çoklu Okuryazarlıklar

Coğrafi gözlem (kzm. 11.3.7), Coğrafi sorgulama (kzm. 11.3.6, 11.3.9, 11.3.10, 11.3.13, 11.3.14, 11.3.15, 11.3.16), Değişim ve sürekliliği algılama (kzm. 11.3.12), Harita becerileri (kzm. 11.3.1, 11.3.3, 11.3.5, 11.3.6, 11.3.8, 11.3.9, 11.3.12, 11.3.13), Çevre okuryazarlığı (kzm. 11.3.4), Mekânsal düşünme (kzm. 11.3.2, 11.3.3, 11.3.4, 11.3.5, 11.3.7, 11.3.8, 11.3.15), Zamanı algılama (kzm. 11.3.1), Siyasi okuryazarlık (kzm. 11.3.3, 11.3.5, 11.3.9, 11.3.16).

11.4. Çevre ve Toplum

Ünite Açıklaması

Bu üniteye sırasıyla; çevre sorunlarının nedenleri, yeni kirlilik türleri, maden ve enerji kaynaklarının çevre üzerindeki etkileri, yenilenemeyen kaynakların kullanımının tükenebilirlik ve alternatif kaynaklar açısından analizi, alternatif enerji üretiminde başarılı kişiler ve ülke politikaları, arazi kullanımına ilişkin farklı uygulamaların çevre üzerindeki etkileri, çevre sorunlarının oluşum ve yayılma süreçleri, doğal kaynakların sürdürülebilir kullanımı, atıkların geri dönüşümü konularına yönelik bilgi, beceri, tutum ve değerlerin kazandırılması ile çevrenin korunmasına yönelik çalışmalara katılım sağlanması amaçlanmaktadır.

Kazanım ve Açıklamaları

11.4.1. Çevre sorunlarının nedenleri hakkında çıkarımda bulunarak çözümleri için istekli olur.

a) Çevre sorunlarının nedenleri farklı disiplinlere göre analiz edilir.

b) Çevre sorunlarının çözümünde sorumluluk alınabilecek yöntemler üzerinde durulur.

11.4.2. Kirlilik türlerinin oluşturduğu çevre sorunlarının önlenmesine yönelik yaratıcı hayal kurar.

a) Elektromanyetik, ışık, besin (GDO), plastik vb. kirlilik türlerine yer verilir.

b) Biyoremediasyon yöntemi gibi farklı disiplinlerden çözüm önerileri üzerinde durulur.

11.4.3. Maden ve enerji kaynaklarının çevre üzerindeki etkilerini inceleyerek geleceğe yönelik öngörülerde bulunur.

11.4.4. Maden ve enerji kaynaklarının üretim, dağıtım ve tüketiminin çevre üzerindeki olumsuz etkilerini önlemeye yönelik proje geliştirerek ilgili kişi ve kurumlara sunar.

Madenlerin ve enerji kaynaklarının üretimi, dağıtımı ve tüketimindeki etkilerine yer verilir.

11.4.5. Yenilenemeyen kaynakların kullanımını, tükenebilirlik ve alternatif kaynaklar açısından analiz eder.

a) Karbon salınımı konusunda devletlere düşen sorumluluk için Paris Antlaşması'nın önemine yer verilir.

b) Yenilenemeyen enerji kaynaklarının kullanımı konusunda bireylere düşen sorumluluklar üzerinde durulur.

11.4.6. Alternatif enerji üretiminde başarılı ülke politikalarını ve kişileri inceleyerek model alır.

Almanya ve İspanya güneş enerjisi, Danimarka ve Çin rüzgâr enerjisi konusunda örnek olarak incelenir.

11.4.7. Arazi kullanımına ilişkin farklı uygulamaların çevre üzerindeki etkilerine kanıt göstererek geleceğe yönelik öngörü üretir.

a) *Arazi kullanımına yönelik farklı uygulamalara yer verilir.*

b) *CBS uygulamaları ile arazi kullanımına yönelik haritalar oluşturulur.*

11.4.8. Yaşadığı yerdeki yanlış arazi kullanım alanlarını tespit ederek doğru arazi kullanımına yönelik geliştirdiği projeyi ilgili kişi ve kurumlara sunar.

11.4.9. Çevre sorunlarının oluşum ve yayılma süreçlerini analiz ederek küresel etkilerine yönelik öngörü üretir.

11.4.10. Doğal kaynakların sürdürülebilir kullanımı için atıkların değerlendirilmesine yönelik disiplinler arası çalışma yapar.

a) *Atık türleri ve çevreye etkilerine yer verilir.*

b) *Çevre ve insan sağlığı açısından atıklardan korunma yöntemlerine yer verilir. Atıkların değerlendirildiği örnek projeler incelenir.*

c) *Atıkların değerlendirilmesine yönelik müzik, görsel sanatlar, bilişim teknolojileri, biyoloji vb. disiplinler ile ortak çalışma yapılır.*

11.4.11. Sürdürülebilir çevre için geri dönüşümün yararlarını savunarak arkadaşlarını yönlendirir.

Değerler

Sorumluluk (kzm. 11.4.1, 11.4.4, 11.4.5, 11.4.8, 11.4.11).

Coğrafi Beceriler ve Çoklu Okuryazarlıklar

Coğrafi gözlem (kzm. 11.4.8), Arazi çalışması (kzm. 11.4.7), Coğrafi sorgulama (kzm. 11.4.1, 11.4.4, 11.4.5, 11.4.9), Mekânsal düşünme (kzm. 11.4.8), Harita becerileri (kzm. 11.4.7), Kanıt kullanma (kzm. 11.4.7), Çevre okuryazarlığı (kzm. 11.4.1, 11.4.2, 11.4.4, 11.4.5, 11.4.10, 11.4.11), Siyasi okuryazarlık (kzm. 11.4.4, 11.4.5, 11.4.6).

12. SINIF ÜNİTE, KAZANIM VE AÇIKLAMALARI

12.1. Doğal Sistemler

Ünite Açıklaması

Bu üniteye sırasıyla; sıra dışı doğa olayları ve doğal sistemlerde meydana gelebilecek değişimler, etkileri konularına ilişkin bilgi, beceri, tutum ve değerlerin kazandırılması ile sıra dışı doğa olaylarından korunmaya yönelik çalışmalara katılım sağlanması amaçlanmaktadır.

Kazanım ve Açıklamalar

12.1.1. Sıra dışı doğa olaylarının oluşumunu doğal sistemlerin işleyişi ile ilişkilendirir.

a) *Sıra dışı doğa olayları ile ilgili bir kavram haritası oluşturulur.*

b) *Sıra dışı doğa olayları ile beşeri faaliyetler arasında neden-sonuç ilişkileri kurulur.*

12.1.2. Sıra dışı doğa olaylarından korunmak için ürün tasarlar.

a) *Sıra dışı doğa olaylarından korunmak için geliştirilmiş ürünler (dolu perdesi, deprem yatağı, tsunami ve taşkın setleri vb.) incelenir.*

b) *Disiplinler arası bir çalışma ile 3 boyutlu modeller yapılır.*

c) *Tasarlanan ürün, geliştirilen ölçütlere göre değerlendirilir.*

12.1.3. Doğal sistemlerdeki değişimleri analiz ederek bu değişimlerin diğer sistemlerde oluşturabileceği etkiler hakkında öngörü üretir.

a) *Yer'in yapısından kaynaklı değişiklikler (manyetik alan değişimleri vb.), küresel iklim değişikliği (sera gazlarındaki artış vb.), okyanuslardaki ph değişimi gibi doğal sistemlerdeki değişimlerin nedenleri üzerinde durulur.*

b) *Doğal sistemlerdeki değişimlerin biyolojik, ekonomik, sosyal vb. sistemler üzerindeki etki ve sonuçları ele alınır.*

Değerler

Sorumluluk (kzm. 12.1.2).

Coğrafi Beceriler ve Çoklu Okuryazarlıklar

Coğrafi sorgulama (kzm. 12.1.1), Değişim ve sürekliliği algılama (kzm. 12.1.3), Çevre Okuryazarlığı (kzm. 12.1.2), Mekânsal düşünme (kzm. 12.1.1).

12.2. Beşeri Sistemler

Ünite Açıklaması

Bu üniteye sırasıyla; bir bölgedeki baskın ekonomik faaliyet türünün sosyal ve kültürel hayata olan etkileri, şehirleşme-göç-sanayileşme ilişkisi, nüfus, yerleşme ve ekonomik faaliyetlerde gelecekte olabilecek değişimler, işlevsel bölgeler ve özellikleri, Türkiye'deki bölgesel kalkınma projeleri, Türkiye'de ekonomik büyüme ve kalkınma arasındaki ilişki, hizmet sektörünün Türkiye'nin ekonomik kalkınmasındaki yeri, ulaşım sisteminin gelişiminde etkili olan faktörler, ulaşım ağları ile yerleşme ve ekonomik faaliyetlerin ilişkisi, Türkiye'deki ulaşım sisteminin gelişimi, dünya ticaret merkezleri ve ağlarının küresel ekonomideki yeri, Türkiye'deki ticaret merkezleri ve ticarete konu olan ürünler, tarihi ticaret yolları ve Türkiye'nin konumu, Türkiye'nin dış ticareti ve dünya pazarlarındaki yeri, Türkiye'deki doğal ve kültürel sembollerin mekânla ilişkisi, Türkiye'nin turizm potansiyeli ve ekonomideki yeri konularına ilişkin bilgi, beceri, tutum ve değerlerin kazandırılması amaçlanmaktadır.

Kazanım ve Açıklamaları

- 12.2.1. Bir bölgedeki baskın ekonomik faaliyet türünü, sosyal ve kültürel hayata etkileri açısından analiz eder.
Tarım, sanayi, hizmet gibi ekonomik faaliyetlerin sosyal ve kültürel hayata olan etkilerine yer verilir.
- 12.2.2. Örnek olaylardan yola çıkarak şehirleşme, göç ve sanayileşme ilişkisini toplumsal etkileri açısından karşılaştırır.
Şehir hayatı içerisinde, birlikte yaşamının gereği olarak öz denetimin önemi vurgulanır.
- 12.2.3. Güncel verilere dayanarak nüfus, yerleşme ve ekonomik faaliyetlerde gelecekte olabilecek değişimlerle ilgili çıkarımlarda bulunur.
- 12.2.4. Türkiye'deki işlevsel bölgeleri özelliklerine göre değerlendirir.
Türkiye İstatistik Kurumu, Karayolları Genel Müdürlüğü, Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü, Devlet Meteoroloji İşleri Genel Müdürlüğü, Orman Genel Müdürlüklerine ait işlevsel bölge örneklerine yer verilir.
- 12.2.5. Türkiye'deki bölgesel kalkınma projelerini ekonomik, sosyal ve kültürel etkileri açısından değerlendirir.
Kalkınma projelerinin gerekçeleri üzerinde durulur.
- 12.2.6. Türkiye'deki ekonomik büyüme ve kalkınma arasındaki ilişkileri analiz eder.
Ekonomik büyüme ve kalkınma göstergeleri incelenir.
- 12.2.7. Hizmet sektörünün Türkiye'nin ekonomik kalkınmasıyla olan ilişkisini analiz eder.
Ekonomik kalkınmada hizmet sektörünün yeri ele alınır. Ulaşım, ticaret ve turizm sektörlerine vurgu yapılır.
- 12.2.8. Ulaşım sisteminin gelişiminde etkili olan faktörleri disiplinler arası bakış açısıyla analiz eder.
Ulaşım sisteminin gelişimi Bilişim Teknolojileri ve STEM çalışmaları ile ilişkilendirilir.
- 12.2.9. Ulaşım ağları ile yerleşme ve ekonomik faaliyetler arasındaki ilişkiyi geliştirmeye yönelik öneriler getirir.
Ulaşım ağlarındaki gelişmeye bağlı olarak büyüyen yerleşme ve ekonomilere örnekler verilir.
- 12.2.10. Türkiye'deki ulaşım sisteminin gelişim sürecini analiz ederek geleceğe yönelik öngörü üretir.
İstatistik veriler ve grafiklerden yararlanarak ulaşım sistemindeki gelişmelerin ülkemiz için önemi vurgu yapılır.
- 12.2.11. Yaşadığı yerdeki ulaşım sorunlarının çözümü için proje önerisi geliştirir.
Dünyadaki modern ulaşım sistemlerine sahip ülke örneklerine vurgu yapılır.
- 12.2.12. Dünya ticaret merkezleri ve ağlarını, küresel ekonomideki yerleri açısından analiz ederek Türkiye'ye etkilerini değerlendirir.
Avrupa Birliği, Kuzey Amerika Serbest Ticaret Bölgesi ve Uzak Doğu Ticaret Bölgesi vb. yer verilir.

12.2.13. Türkiye'deki ticaret merkezlerinin, ticarete konu olan ürünlere ve akış yönlerine etkilerini değerlendirir.

Ticaret uygulamalarına yer verilerek e-ticarette siber güvenliğin önemine vurgu yapılır.

12.2.14. Türkiye'nin dış ticaretini ve dünya pazarlarındaki yerini ticarete konu olan ürünler açısından değerlendirir.

Ticarete konu olan ürünler ve ticaretin Türkiye ekonomisindeki önemi vurgulanır.

12.2.15. Türkiye'deki doğal ve kültürel sembollerin mekânla ilişkisini inceleyerek coğrafi işarete sahip olabilecek ürünler için tescil belgesi alma girişiminde bulunur.

a) Türkiye'nin dünya miras listesinde yer alan doğal varlıklarına yer verilir.

b) Mekânları sembolize eden doğal ve kültürel değerler incelenir.

c) Coğrafi işaret, patent ve tescil kavramları açıklanarak Türkiye'den örneklere yer verilir.

12.2.16. UNESCO dünya miras listesine seçilme ölçütlerini inceleyerek Türkiye'den bu listeye girebilecek olanları kişi ve kurumlara önerir.

Tarih, biyoloji, görsel sanatlar vb. dersler ile ilişki kurulur.

12.2.17. Türkiye'nin turizm politikalarını, çevresel, kültürel ve ekonomik etkileri açısından değerlendirir.

Türkiye turizm stratejisine yönelik eylem planları incelenir.

12.2.18. Türkiye'nin turizm potansiyeli ile turizm faaliyetlerini karşılaştırarak sektörü geliştirmeye yönelik öneriler getirir.

Turizmin Türkiye ve dünya ekonomisindeki yerine değinilir.

12.2.19. Yakın çevresindeki öncü veya potansiyel olarak gördüğü bir turizm kolunu geliştirmeye yönelik proje tasarlar.

Değerler

Vatanseverlik (kzm. 12.2.6, 12.2.7, 12.2.8, 12.2.11, 12.2.16, 12.2.17, 12.2.19, 12.2.20), Dürüstlük (kzm. 12.2.14), Öz denetim (kzm. 12.2.2), Sorumluluk (kzm. 12.2.12, 12.2.17, 12.2.19, 12.2.20).

Coğrafi Beceriler ve Çoklu Okuryazarlıklar

Coğrafi gözlem (kzm. 12.2.12, 12.2.20), Arazi çalışması (kzm. 12.2.20), Coğrafi sorgulama (kzm. 12.2.1, 12.2.2, 12.2.6, 12.2.16, 12.2.17, 12.2.18, 12.2.19), Zamanı algılama (kzm. 12.2.11), Değişim ve sürekliliği algılama (kzm. 12.2.3, 12.2.7, 12.2.18), Kanıt kullanma (kzm. 12.2.4, 12.2.5, 12.2.7), Mekânsal düşünme (kzm. 12.2.1, 12.2.7, 12.2.9, 12.2.10, 12.2.12, 12.2.13, 12.2.16, 12.2.18, 12.2.20), Siyasi okuryazarlık (kzm. 12.2.18).

12.3. Küresel Ortam: Bölgeler ve Ülkeler

Ünite Açıklaması

Bu üniteye sırasıyla; tarihsel süreçte kıtaların ve okyanusların konumsal önemindeki değişim, ülkelerin konumunun bölgesel ve küresel etkileri, Türkiye'nin jeopolitik önemi, siyasi coğrafya, çağdaş jeopolitik görüşler, teknolojik gelişmelerin bölgeler ve ülkeler arası kültürel ve ekonomik etkileşimdeki rolü, teknopark

ve teknokent kavramları, ülkelerin gelişmişlik seviyelerinin belirlenmesinde insan-doğa ve demokrasi-hukuk ilişkisi, dünyadaki başlıca enerji nakil hatlarının bölge ve ülkelere etkileri, ülkeler arasında sorun oluşturan mekânsal unsurlar ve günümüz çatışma alanları konularına ilişkin bilgi, beceri, tutum ve değerlerin kazandırılması amaçlanmaktadır.

Kazanım ve Açıklamaları

- 12.3.1. Kıtaların ve okyanusların konumsal öneminin değişebilirliğine ilişkin öngörü üretir.
- a) *Tarihsel süreçte kıtaların ve okyanusların konumsal önemini etkileyen faktörlere ve değişimine yer verilir.*
 - b) *Coğrafi Keşifler ile sömürgecilik arasında ilişki kurulur.*
- 12.3.2. Ülkelerin konumunun bölgesel ve küresel etkilerini disiplinler arası bakış açısıyla değerlendirir.
- Ülkelerin konumları siyaset, uluslararası ilişkiler, ekonomi, tarih vb disiplinler açısından ele alınır.*
- 12.3.3. Siyasi coğrafya ile fiziki ve beşeri etmenleri ilişkilendirir.
- Siyasi coğrafya, jeopolitik unsurlar üzerinde durulur.*
- 12.3.4. Jeopolitik gelişmeleri ve çağdaş jeopolitik görüşleri Türkiye'ye etkileri açısından değerlendirir.
- Jeopolitik teorilerine (Medeniyetler çatışması, Kara Hâkimiyet Teorisi, Kenar Kuşak Teorisi, Büyük Sat-ranç Tahtası Teorisi, Merkezi Türk Hâkimiyet Teorisi vb.) yer verilir.*
- 12.3.5. Türkiye'nin diğer ülkelerle olan ilişkilerini jeopolitik açıdan sorgular.
- Türkiye'nin jeopolitik unsurları bölgesel ve küresel bağlantılar açısından değerlendirilir.*
- 12.3.6. Dünya barışına katkı sağlamaya yönelik yeni bir jeopolitik teori tasarlar.
- Öğrencilerin model alabileceği siyasi coğrafya kuramcılarının biyografileri incelenir.*
- 12.3.7. Teknolojik gelişmelerin, bölgeler ve ülkeler arası kültürel ve ekonomik etkileşimdeki rolünü değerlendirir.
- a) *İletişim ve ulaşım sistemlerindeki gelişimin ortaya çıkardığı küreselleşme ve dünya vatandaşlığı kavramları ele alınır.*
 - b) *Teknoparklar, teknokentler ele alınır.*
 - c) *X ve Z kuşakları karşılaştırılır.*
- 12.3.8. Küresel ekonomiye, doğaya ve insanlığa fayda sağlayacak proje geliştirir.
- a) *AR-GE çalışmalarının önemine vurgu yapılır.*
 - b) *Disiplinler arası yaklaşımla inovasyon, girişimcilik ve dijitalleşme vb. konular öne çıkarılır.*
- 12.3.9. Ülkelerin gelişmişliğini insan ilişkileri, insan-doğa ilişkisi boyutuyla sorgular.
- a) *İnsan ilişkileri ile ülkelerin gelişmişlik düzeyi arasındaki bağlantı psikoloji, sosyoloji vb. disiplinler açısından değerlendirilir.*
 - b) *Ülkelerin gelişmişlik düzeyi ile insan-doğa ilişkisi farklı disiplinler açısından ele alınır.*

12.3.10. Ülkelerin gelişmişliği ile demokrasi düzeyi ve hukuk sistemleri arasında bağ kurar.

BM, OECD ve Dünya Bankası gibi uluslararası kuruluşların ortaya koyduğu ölçütler ele alınır.

12.3.11. Dünyadaki başlıca enerji nakil hatlarının bölge ve ülkelere etkisini değerlendirir.

a) Türkiye'nin enerji koridoru olma özelliğine değinilir.

b) TANAP, Türk Akımı gibi güncel projeler ele alınır.

12.3.12. Mekânsal unsurların neden olduğu ülkeler arası çatışmaları "küresel vatandaşlık" bakış açısıyla değerlendirir.

a) Dünyadaki çatışma alanlarına haritalar kullanılarak örnekler verilir.

b) Ülkeler arasında çatışmalara neden olan konular ele alınır.

12.3.13. Uluslararası ilişkilerdeki "denge" kavramı ile diğer disiplinlerdeki "denge" kavramları arasında bağ kurar.

Jeolojide izostatik denge, psikolojide dengeli kişilik, matematikte denklem, müzikte ahenk, doğada dengeli çoğalma, fizikte ısı denge ve cisimlerin denge durumu vb. kavramlar ele alınır.

Değerler

Vatanseverlik (kzm. 12.3.4, 12.3.5, 12.3.11), Adalet (kzm. 12.3.10), Saygı (kzm. 12.3.6, 12.3.7, 12.3.12), Sorumluluk (kzm. 12.3.6, 12.3.8).

Coğrafi Beceriler ve Çoklu Okuryazarlıklar

Coğrafi sorgulama (kzm. 12.3.1, 12.3.2, 12.3.3, 12.3.5, 12.3.6, 12.3.9, 12.3.11), Harita becerileri (kzm. 12.3.1, 12.3.2, 12.3.11), Değişim ve sürekliliği algılama (kzm. 12.3.1, 12.3.7), Mekânsal düşünme (kzm. 12.3.1, 12.3.2, 12.3.5, 12.3.6, 12.3.7, 12.3.11, 12.3.12), Kanıt kullanma (kzm. 12.3.2, 12.3.9, 12.3.10, 12.3.11, 12.3.13), Zamanı algılama (kzm. 12.3.7), Siyasi okuryazarlık (kzm. 12.3.3, 12.3.4, 12.3.5, 12.3.6, 12.3.10, 12.3.12, 12.3.13), Çevre okuryazarlığı (kzm. 12.3.8, 12.3.9).

12.4. Çevre ve Toplum

Ünite Açıklaması

Bu üniteye sırasıyla; farklı gelişmişlik düzeyine sahip ülkelerin çevre sorunlarının önlenmesine yönelik politika ve uygulamaları, Çevresel Etki Değerlendirmesi (ÇED), çevre ile ilgili yasal düzenlemeler, Türkiye'deki çevresel örgüt ve antlaşmalar, doğal ve kültürel mirasa yönelik tehditler konularına ilişkin bilgi, beceri, tutum ve değerlerin kazandırılması ile çevrenin korunmasına yönelik sivil toplum kuruluşlarının çalışmalarına katılım sağlanması amaçlanmaktadır.

Kazanım ve Açıklamaları

12.4.1. Farklı gelişmişlik düzeyine sahip ülkelerin çevre sorunlarının önlenmesine yönelik politika ve uygulamalarını karşılaştırır.

Çevre sorunlarının önlenmesinde bireylere, topluma ve yöneticilere düşen sorumluluğa yer verilir.

12.4.2. Yakın çevresinde yaşanan çevre sorunlarının çözümüne yönelik toplumsal farkındalık yaratan proje geliştirir.

12.4.3. Kendi tasarladığı örnek bir yatırım için Çevresel Etki Değerlendirmesi (ÇED) raporu hazırlar.

a) Ekonomik, sosyal vb. amaçlarla örnek bir yatırım tasarlanır.

b) ÇED raporunda kullanılan ölçütlere yer verilir.

- 12.4.4. Yasaları inceleyerek çevre konusunda belirlediği eksiklikleri gidermeye yönelik yasa tasarısı hazırlar.
- Farklı ülkelerin çevre konusundaki yasal düzenlemelerine yer verilir.*
 - Bu yasalar ile Türkiye'deki çevre konusundaki yasal düzenlemeler karşılaştırılır.*
- 12.4.5. Türkiye'deki çevresel örgüt ve antlaşmaların çevre yönetimi ve korunmasına etkilerini değerlendirerek öneriler getirir.
- Uluslararası çevre antlaşma ve kuruluşlarına yer verilir.*
 - Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası çevresel antlaşma ve örgütlere yer verilir.*
 - Çevre sorunlarının önlenmesi için Türkiye'nin küresel bağlantılarını güçlendirmeye yönelik öneriler getirilir.*
- 12.4.6. Çevrenin korunmasına yönelik sivil toplum kuruluşlarının çalışmalarına arkadaşlarıyla birlikte katılır.
- 12.4.7. Ortak doğal ve kültürel mirasa yönelik tehditlere karşı önleyici tepki oluşturur.
- Doğal ve kültürel mirasa Dünya'dan ve Türkiye'den örnekler verilir.*
 - Ortak doğal ve kültürel miraslara yönelik tehditler ele alınır.*

Değerler

Öz denetim (kzm. 12.4.4), Adalet (kzm. 12.4.4).

Coğrafi Beceriler ve Çoklu Okuryazarlıklar

Çevre okuryazarlığı (kzm. 12.4.1, 12.4.2, 12.4.3, 12.4.4, 12.4.5, 12.4.6, 12.4.7), Mekânsal düşünme (kzm. 12.4.1, 12.4.2, 12.4.3), Arazi çalışması (kzm.12.4.2), Coğrafi sorgulama (kzm. 12.4.1), Kanıt kullanma(kzm.12.4.3, 12.4.4), Siyasi okuryazarlık (kzm. 12.4.1, 12.4.4, 12.4.5, 12.4.6).

